

# JOURNALISTI

Suomen Journalistiliiton ammattilehti • 96. vuosikerta 24.9.2020

7 | 20



Mitä tehdä, kun  
juttuidea  
varastetaan?  
**s. 22**

Janne Zareff:  
Ehkä kansa ei  
haluakaan  
puolueetonta  
mediaa  
**s. 9**

Reetta Rätty:  
journalisti-  
identiteettiä  
pitää vahvistaa  
**s. 20**

Tekeekö true crime  
konnista sankareita? **14**

KUVA: JUUSO WESTERLUND



## "Toimitukset unohtivat printin lukijat."

Heikki Hellman

**s.4**

## Näin syntyy Ylen 20.30 uutislähetys korona-aikana.

**s.12**

**Maria Pettersson** ● Twitter: mariapettersson  
maria.pettersson@journalistiliitto.fi

## Aikkarit on pidettävä mukana

**A**-lehdet neuvottelee parhaillaan journalistiensä kohtalosta. Irtisanomisuhan alla on 52 toimituksellista henkilöä, joista pahimmillaan lähes puolet joutuu lähtemään. Myös Ota-vamediassa yt-neuvotellaan jälleen, ja irtisanottavia on pahimmillaan 46. Työntekijöille tämä ei ole uutta: viime ja toissa vuonna yhtiössä käytiin peräperää seitsemät yt-neuvottelut. Molemmat yhtiöt ovat voitollisia.

Aikakauslehtitalot ovat koronavuonna harmittava poikkeus. Alalla nimittäin on, odotusten vastaisesti, toistaiseksi säästytty tänä vuonna joukkoirtisanomisilta. Normaalisti alalta irtisanotaan vuodessa keskimäärin 160 ammattilaista, tänä vuonna vasta 20. Syy lieenee siinä, että lomauttamisesta tuli koronan takia helpompaa. Yritykset ovat lomauttaneet ahkerasti ja joskus aiheettomasti, mutta toistaiseksi näyttäisi siltä, että lomauttaminen on

vähentänyt irtisanomisia. Määrä ei tosin jää tuohon kahteenkymmeneen, vaan käynnissä olevat aikkarien neuvottelut pahimmillaan moninkertaistavat sen.

**MEDIAN KORONAKOLHUISTA** ja muista vaikeuksista keskusteltaessa keskitytään usein sanomalehdistöön. Aikakauslehdet ovat unohtua, vaikka ne painivat samojen ongelmien kanssa ja uudistuvat vimmatusti selättääkseen ne.

Koronakriisissä on päivitelty sanomalehtien mainostulojen äkillistä putoamista – ja aiheesta. Aikkaripuolellakin pudotukset ovat olleet kaksinumeroisia – joskin mahdollisesti hiukan pienempiä kuin pelättiin. On kuitenkin useita lehtiä, joista mainostajat katosivat kokonaan. Ostovoiman heikkeneminen johtaa siihen, ettei tilauksia ehkä uusita.

Kun tuloillaan olevaa mediatukea sorvattiin, otettiin tarkastelupisteeksi huhti- ja touko-

KUVA: MATIAS HONKAMAA



## Aikakauslehdissä viljelty ja vaalittu feature kiinnostaa lukijoita tutkitusti.

kuun mainostulojen pudotus. Aikkareissa tyyppillistä on, että isot ilmoituskampanjat varataan jo kuukausia etukäteen, joten pudotus ei välttämättä vielä näkynyt huhtikuussa. Median koronatuki ei toki säästäisi aikakauslehtiä irtisanomisilta – se on pieni apu, jonka tarkoitus on auttaa pahimman kriisin yli. Aikkareilla vaikeudet ovat syvemmällä, ja korona lähinnä pahentaa vanhoja ongelmia ja heikentää mahdollisuuksia korjata käyriä ylöspäin.

**AIKAKAUSLEHDISSÄ** keskimäärin noin 65 prosenttia tuloista on tilausmaksuja, muutama prosentti irtonumeromyyntiä ja loput ilmoituksia. Suurin tulonlähde on siis lukija, ja siksi lukijaa kannattaa palvella kaikkein parhaiten. Nyt näyttää siltä, että lukijaa aiotaan palvella irtisanomalla toimituksesta väkeä. Suunta on selvä: toimitukseen jäävät päätoimittajat (joilla on vastuullaan useampi lehti), tuottajat (tuotta-

jalle ei tarvitse maksaa yhtä paljon kuin toimituspäällikölle) ja lehtien kokoajat. Sisältö ostetaan ulkoa. Toimituksia ja sisältöjä yhdistetään esimerkiksi A-lehdissä ja Sanomilla. *Meidän perheeseen* kirjoittaneet toimittajat ovat välillä hämmästyneet löytäessään tekstinsä *Hesarin* nettisivuilta ja *Imagen* blogistit huomasivatkin yllättäen olevansa *Avun* blogisteja.

Aikkarisisältö on valtavan tärkeää, sillä Suomessa halutaan ja tarvitaan erikoistunutta laatujournalismia. Aikakauslehdissä viljelty ja vaalittu feature kiinnostaa lukijoita tutkitusti – niin paljon, että siitä toivovat rahasampoja myös päivälehdet. Aikakauslehtien kustantajien yhdistyksestä Aikakausmediasta poistuu kymmenisen lehteä vuosittain, mutta saman verran liittyy tilalle. Monet aikkarit ovat tehneet digipuolella pieniä ihmeitä. Aikakauslehtiä ei saa unohtaa mediakeskustelussa. ●

KUVA: CATA PORTIN



Barn är värdefulla för mediehus, vet Tony Pohjolainen och Nadde Baarman.

## Valtuusto kokoontuu Helsinkiin osin etäyhteyksin.

s.34

Kannen/Takakannen kuvitus: Oona Himanen ja Emmi Nieminen (takasivun eläinhahmo)

## JOURNALISTI

Suomen Journalistiliiton ammattilehti 96. vuosikerta  
24.9.2020

VASTAAVA PÄÄTOIMITTAJA /  
ANSVARIG CHEFREDAKTÖR  
Maria Pettersson 045 675 7401

TOIMITUSSIIHTEERI /  
REDAKTIONSEKRETERARE  
Manu Marttinen 050 310 3036

TOIMITTAJAT / REPORTRAR  
Nina Erho 050 379 8155  
Marja Honkonen 050 379 9108

ULKOASU / LAYOUT  
Heli Saarela 050 470 0016

SÄHKÖPOSTIT  
etunimi.sukunimi@journalistiliitto.fi  
fornamn.slaktnamn@journalistiliitto.fi

VERKKOLEHTI  
www.journalisti.fi

TILAUKSET / BESTÄLLNINGAR  
Jaicom Oy 03 4246 5383  
journalisti@jaicom.com

PAINO / TRYCKERI  
I-print Oy, Seinäjoki  
ISSN 1236-3596 (painettu/tryckt)  
1458-4271 (verkko/nät)

JULKAISIJA / UTGIVARE  
Suomen Journalistiliitto  
Finlands Journalistförbund  
09 612 2330, faksi 09 640 361  
PL 50, 00531 Helsinki

SEURAAVA JOURNALISTI 8/2020  
ILMESTYY 22.10., AINEISTO 14.10.

ILMOITUSMYynti:  
www.journalisti.fi > ilmoittajille  
044 755 5002



# Analytiikkaan luottava lehdistö unohtaa paperilehden lukijat, kirjoittaa dosentti Heikki Hellman

Heikki Hellman, teksti ● Aapo Huhta, kuva

## HEIKKI HELLMAN

- 64-vuotias tiedotusopin dosentti Tampereen yliopistossa.
- Työskenteli 30 vuotta toimittajana Helsingin Sanomissa, sen jälkeen johtajana ja tutkijana Tampereen yliopistossa.
- Tutkinut kilpailun vaikutuksia mediasisältöihin, mediapolitiikkaa, median keskittymistä sekä kulttuurijournalismin muutoksia.

**T**uttu näky jokaisessa vähänkin isomman lehden toimituksessa: Iso ruutu näyttää koko ajan luetuimpien juttujen lukijamäärän. Reaaliaikaista dataa täydentää joka-aamuinen raportti luetuimmista jutuista.

Numerot näyttävät lahjomattomasti, mitkä jutut vetävät, mitä jaetaan eniten, mitkä tuottavat tilauksia ja jopa sen, millaisia tunteita ne herättävät.

Kaikki suurimmat lehdet korostavat kulkevan verkko edellä ja tekevän asiakaslähtöistä journalismia. Toimintaohjeet tarjoaa analytiikka, taikakalu, jonka avulla toimitus viimein saa ”tietoa siitä, mikä oikeasti on rahanarvoista journalismia”, kuten *Aamulehden* vastaava päätoimittaja **Jussi Tuulensuu** äskettäin hehkutti.

Toki lehtitalot tutkivat yhä myös paperilehden lukemista, mutta luottamus analytiikkaan näyttää johtaneen siihen, että päätelmät tehdään digitaalisen lehden perusteella. Analytiikkauskovaisten lausunnoista syntyy vaikutelma, ettei paperilehden lukijoista ja heidän lukumiellyksistään enää tarvitse piitata.

**LUEN HELSINGIN SANOMIA** päivittäin sekä puhelimen ruudulta että painetusta lehdestä. Matkoilla käytän paljon myös näköis-*Hesaria*, koska se vastaa hyvin paperilehden selaamista.

Oma kokemukseni on selvä: luen mobiilista ja paperilta ihan eri juttuja.

Mobiilista seuran tuoreimpia uutisia, kolumneja, mobiiliympäristöön tuotettua featurea. Painetusta lehdestä luen isoja taustoittavia uutisjuttuja, pääkirjoituksia, mielipiteitä, kritiikkejä, esseitä ja paljon muuta, mitä ei tulisi mieleenkään lukea ruudulta.

Tästä jälkimmäisestä analytiikka ei tiedä höykäsen pöläystä.

Tutkimustuloksia sanomalehtien lukemisesta eri alustoilta on niukalti, mutta lehtitalojen tutkimusosastot tietävät hyvin, että painettua lehteä käytetään eri tavalla

kuin verkon uutisvirtaa. Osin kyse on myös eri käyttäjistä. Tästä seuraa, että jos lehtitalot tekevät päätelmänsä lukijoiden mieltymyksistä digitaalista lehteä koskevan analytiikan perusteella, tulokset vievät harhaan.

**PAPERILLE PAINETTU** ja digitaalinen lehti tarjoavat maailmasta kaksi aivan erilaista kokonaiskuvaa.

Digitaalisessa uutisvirrassa luetaan yksittäisiä juttuja, joista jokainen houkuttelee nimenomaan otsikolla, koska vain se näkyy. Juttujen painoarvo hahmottuu lukijalle vaikeasti. Järjestys on kompromissi luetuimmista ja toimituksen tärkeimmiksi katsomista aiheista, mutta siihen vaikuttavat myös lukijan omat valinnat, personointi. Vaikka etusivulta voi edetä lehden ”osastoille”, ani harva mobiililukija niin tekee.

Painettu lehti (kuten näköislehtikin) puolestaan on kokonaisuus. Se tarjoaa vakiintuneen osastopohjaisen rakenteen, jossa lukijan on helppo suunnistaa ja jossa myös toimituksen uutisarvostukset näkyvät selkeästi. Taiton keinoin painettu lehti pyrkii houkuttelemaan lukijaa sellaisiinkin aiheisiin, joista hän ei tiennyt olevansa kiinnostunut.

**LEHTITALOT OVAT TALOUDELLISIA** toimijoita, yrityksiä, jotka tähtäävät voittoon. Fирmat ovat perinteisesti seuranneet rahaa eli panostaneet sinne, mistä tuotot tulevat. Vaikka puhutaan ”rahanarvoisesta journalismista”, lehdet eivät näytä kunnioittavan rahavirran suuntaa.

Tosiasia on, että digin osuus päivälehkien tilaus- ja ilmoitustuotoista oli viime vuonna keskimäärin alle 13 prosenttia. Paikallis- ja kaupunkilehtien digituotot ovat olemattomia, parin prosentin luokkaa. Lehdet, joille digitaalisilla tuloilla on merkitystä, voi laskea yhden käden sormilla.

Kun valtaosa lehdistön tuloista tulee yhä painetusta lehdestä ja kun yli kolmannes suomalaisista seuraa uutisia viikoittain nimenomaan painetusta sanomalehdestä, sen lukijoita ei kannataisi unohtaa. Se, mitä luetaan puhelimen ruudulta, ei ole koko totuus siitä, mitä sanomalehdeksi odotetaan. ●





Kuurojen Liiton verkkotuottaja Heidi Koivisto Robertson neuvoa myös muita saavutettavuuskysymysten ratkomisessa. Korjattavaa on osin vielä ihan perusasioissa: ainoa yhteystieto ei esimerkiksi voi olla puhelinnumero, ellei siihen voi soittaa videopuhelua.

# Podcasteihin ja videoihin tekstit – digipalvelulaki vaatii, että verkkopalvelut sopivat kaikille

Marja Honkonen, teksti • Kimmo Räisänen, kuva

## 810

**Suomessa tehtiin 810 itsemurhaa** vuonna 2018. Journalistiliitto, muut media-alan järjestöt ja THL julkaisivat syyskuussa muistilistan toimittajille itsemurhasta uutisointiin: "Mieti kahdesti, puntaroi uutisarvoa ja jäljittelyn riskiä. Vastuullinen uutisointi torjuu huhuja ja vääriä oletuksia", järjestöt muistuttavat.

Lähteet: Tilastokeskus, SJL ja THL



**Enemmistö Journalistiliiton** hallituksen jäsenistä kannattaa Pride-tapahtumaan osallistumista. Tieto ilmenee *Journalistin* tekemässä kyselystä. Lue lisää: [Journalisti.fi](https://journalisti.fi)

**V**erkkosivujen rakenteen pitää olla selkeä, tekstien on erotuttava taustastaan, videot on tekstitettävä ja podcastit on litteroitava. Lomakkeet ja liitetiedostot täytyy pystyä lukemaan ruudunlukuohjelmilla.

Digipalvelulain vaatimukset laajenivat 23. syyskuuta koskemaan myös videota ja ääntä sekä ennen 28.9.2018 julkaistuja verkkopalveluita. Uudempien verkkopalveluiden on pitänyt olla saavutettavia jo viime syksystä lähtien.

Verkon ääni- ja videosisällöt pitää siis jatkossa julkaista myös tekstimuotoisina, jotta ne olisivat kaikkien saavutettavissa. Vaatimus koskee julkisia toimijoita, mutta myös sellaisia järjestöjä ja säätiöitä, joiden rahoituksesta yli puolet tulee julkisista varoista. Esimerkiksi valtion hankerahalla tehdyn verkkosivun tai pääasiassa kulttuurituella julkaistun verkkolehden pitää olla saavutettava.

**DIGIPALVELULAIN TAUSTALLA** on EU:n saavutettavuusdirektiivi. Lain tarkoitus on edistää kaikkien mahdollisuuksia käyttää digitaalisia palveluita yhdenvertaisesti ja esteettä.

Monessa työssä vaatimukset näkyvät jo. Podcasteja muun muassa kunnille ja virastoille tuottava Jaksomedia alkoi tarjota tekstiversioita viime vuonna. Tuotantoyhtiö etsi yhteistyökumppanikseen litterointeihin erikoistuneen yrityksen, sillä esimerkiksi alkuperäinen käsikirjoitus ei aluehallintoviraston mukaan riitä täyttämään lain vaatimuksia.

Koska tekstiversion on oltava valmis vasta kahden viikon kuluessa julkaisusta, työprosesseja ei ole Jaksomedian **Olli Sulopuiston** mukaan tarvinnut muuttaa. Valmis podcast vain lähetetään litte-roijalle.

Sulopuiston mukaan tekstiversion tarvitsevat tilaajat ovat olleet hyvin selvillä saavutettavuusvaatimuksista, eivätkä sen kulut ole olleet ongelma.

"Tekstimuotoinen juttu on hyvä hakukonenäkyvyydenkin kannalta. Se saattaa lisätä podcastien kulutusta, kun jakso, jota kuulija etsii, on helpommin löydettävissä."

**ALUEHALLINTOVIKASTOLLA** ei ole tarkkaa arviota siitä, kuinka suurta joukkoa toimijoita uudet vaatimukset koskevat. Julkista rahoitusta saavia järjestöjä on tuhansia, mutta kaikkia tarkastellaan tapauskohtaisesti. Esimerkiksi Taiteen edistämiskeskuksesta arvioidaan, että yli 50 prosentin rahoitusrajan ylittäisi korkeintaan neljä kulttuurilehtitukea

saanutta verkkojulkaisua.

Kuurojen Liitto uusi verkkosivunsa tänä vuonna saavutettavuusvaatimukset huomioiden. Vaikka järjestöllä on etumatkaa aiheen asiantuntijana, käyttäjien toiveista nousi esiin mielenkiintoinen uusi havainto, verkkotuottaja **Heidi Koivisto Robertson** kertoo.

"Kuurot haluavat katsoa viittomakielistä videota, mutta samalla silmäillä tekstiversiota. Siksi kokeilimme uutta juttua: videon voi kiinnittää sivulla tekstin rinnalle niin, että tekstiä voi samalla selata."

Työssään Koivisto Robertson neuvoa myös viranomaisia saavutettavuuskysymyksissä. Monesti ongelma on, että saavutettavat versiot sisällöistä on hankala löytää. Viittomakieliset videot on toisinaan ladattu vain YouTubeen, eikä niitä löydy verkkosivuilta. Hakukoneetkaan eivät niitä löydä, ellei videoihin ole merkitty hakusanaa: "viittomakielellä". Myös litteroitu podcast menee hukkaan, jos sitä ei löydy.

"Ne eivät voi olla ihan eri maailmoissa eläviä sisältöjä. Ristiinlinkitys on hirvittävän tärkeää", Koivisto Robertson viitto.

Tekstiversiot ovat Koivisto Robertsonin mukaan vasta alku aitoon saavutettavuuteen. Tärkeimmät tiedot pitäisi saada myös viittomakielellä.

"Usein on harhaluulo, että tekstittäminen riittää. Monen kuuron äidinkieli on viittomakieli, ja suomi on toisen tai vieraan kielen asemassa."

**TARKEMMIN SAAVUTETTAVUUS** määritellään kansainvälisellä WCAG-ohjeistuksella, joka takaa teknisen saavutettavuuden. Etelä-Suomen aluehallintoviraston ylitarkastaja **Eetu Koms** korostaa kuitenkin, ettei saavutettavuus voi olla vain teknisten osaajien vastuulla.

"On arvioita, että jopa puolet saavutettavuusongelmista johtuu sisällöntuottajista, ei julkaisujärjestelmistä. Jos sisällöntuottaja ei lisää kuvalle tekstivastinetta tai valitsee värejä, jotka eivät noudata ohjeita tummuuskontrasteista, kehittäjät eivät voi sille mitään."

Osa pienistä järjestöistä on kantanut huolta siitä, että uusi säätely on niille liian raskasta, ja aiemmin julkaistut sisällöt täytyy poistaa verkosta.

Lailla ei haluta vähentää verkkosisällön määrää, Koms sanoo. Ennen 23. syyskuuta julkaistuja videoita tai podcasteja ei myöskään tarvitse saattaa tekstimuotoon, elleivät ne ole yleisön kannalta aivan keskeisiä.

"Tärkeintä on miettiä, miten ne jatkossa tehdään." ●

## Digipalvelulaki

- Laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta tuli voimaan huhtikuussa 2019. Sen saavutettavuusvaatimukset ovat tulleet ja tulevat voimaan asteittain ja koskevat muiden muassa ministeriöitä, viranomaisia, pankkeja, yliopistoja, ylioppilaskuntia, sähkö- ja vesiyhtiöitä, postia sekä sellaisia järjestöjen, yritysten ja säätiöiden tuottamia palveluita, joista yli puolet on rahoitettu julkisin varoin. Laki ei koske Yleisradiota.
- Lakia valvoo Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Lain takana on EU:n saavutettavuusdirektiivi, joka tuli voimaan jo vuonna 2016.
- Lisätietoja ja ohjeita saa muun muassa osoitteista saavutettavuusvaatimukset.fi (Aluehallintovirasto), saavutettavasti.fi (Celia/OKM) ja papunet.net (Kehitysvammaliitto).

... **"Toimitusten ulkopuolella saattaa näyttää siltä, että nuori vihreä naispoliitikko kyllä nostetaan tikunnokkaan mediassa, mutta rikas vanha porvarimies saa tehdä aika lailla mitä huvittaa."**

Jylkkärin päätoimittaja Tuukka Tervonen Journalistin kolumnissa 10. syyskuuta. Lue lisää: Journalisti.fi

... **Suomen Partiolaisten** julkaisema Partio-lehti luopuu Julkisen sanan neuvoston jäsenyydestä, ja lehden printtiversion lakkautetaan vuoden 2022 lopussa. Järjestön hallitus päätti asiasta kokouksessaan 1. syyskuuta. Lue lisää: **Journalisti.fi**



Vuosien 2021–2022 pressikortti on Journalistiliiton vuodenvaihteessa uudistuvan ilmeen mukainen. Kuvan kortti on testikortti, jonka ulkoasu poikkeaa jonkin verran oikean pressikortin ulkoasusta.

## Perinteinen pressikortti muuttuu tilattavaksi – digitaalinen kortti päivittyy automaattisesti

Nina Erho, teksti • Heli Saarela, kuva

Digitaalista korttia käyttää jo melkein 12 000 jäsentä. Kortin ulkoasu muuttuu vuodenvaihteessa Journalistiliiton uudistuvan ilmeen mukaiseksi.

**J**ournalistiliitto ei enää jatkossa lähetä pressikorttia automaattisesti jäsenilleen. Halutesaan kortin voi kuitenkin tilata liitolta maksutta.

Nykyisten korttien voimassaolo päättyy joulukuun 2020 lopussa.

Pressikortin vuosille 2021–2022 voi tilata loka-kuusta alkaen liiton verkkosivuilta [www.journalistiliitto.fi](http://www.journalistiliitto.fi).

Digitaalinen kortti päivittyy puhelinsovelluksessa automaattisesti vuoden vaihtuessa.

Jos jäsenellä ei vielä ole digitaalista korttia, sen voi tilata liiton jäsenasiain hoitajalta sähköpostitse

osoitteesta [jasenasiat@journalistiliitto.fi](mailto:jasenasiat@journalistiliitto.fi).

Digitaalista pressikorttia käyttää liiton palvelujohtajan **Simon Huldénin** mukaan jo melkein 12 000 jäsentä.

”Digitaalinen kortti kulkee aina mukana puhelimesta”, Huldén sanoo.

”Lisäksi muutoksen taustalla ovat muun muassa ekologiset syyt.”

Pressikortti ja digitaalinen pressikortti todistavat haltijansa olevan ammattimainen journalisti.

Jäsenten mielestä pressikortti on yhä tärkeämpi syy kuulua Journalistiliittoon. Liiton vuoden 2019 järjestökuvatutkimuksessa 42,5 prosenttia vastaajista sijoitti pressikortin kolmen tärkeimmän jäsenyyden syyn joukkoon. Vuonna 2017 vastaava luku oli 36,1 prosenttia.

Molempien korttiversioiden ulkoasu päivittyy vuodenvaihteessa Journalistiliiton uudistuvan ilmeen mukaiseksi. ●

### A-LEHDET YT-NEUVOTTELEE – NEUVOTTELUJEN PIIRISSÄ 52 TOIMITUKSELLISTA HENKILÖÄ

Aikakauslehtiä julkaiseva A-lehdet aloitti yt-neuvottelut 8. syyskuuta. Työnantajan ilmoittama vähennystarve on enintään 43 henkilöä.

Toimitusjohtaja **Kaisa Ala-Laurilan** mukaan yt-neuvotteluiden piirissä on 52 toimituksellista työtä tekevää henkilöä.

”Alustavan arvion mukaan mahdolliset työsuhteen päättymiset tai oleelliset muutokset työsuhteen ehtoissa voisivat kohdistua enintään 22 toimitukselliseen henkilöön.”

Yt-neuvottelut liittyvät toimintojen uudelleenorganisointiin ja kestävät kuusi viikkoa.

Journalistien osalta neuvottelut koskevat yhtiön ajankohtaismediaa, naiset ja terveys-toimitusta, nuorten mediaa ja voi hyvin -tiimiä.

Neuvotteluista on rajattu pois päätoimittajat, toimitusassistentit, nuorten median johtaja, kuvatoimitus ja asumisen toimitus lukuun ottamatta sen graafista suunnittelua ja AD-työtä.

A-lehdet Oy:ssä työskenteli vuonna 2019 noin 380 henkilöä, joista journalisteja on reilu sata. Yhtiö on voitollinen.

Nina Erho

### YHDISTYKSILLE UUSIA PUHEENJOHTAJIA

Suomen freelance-journalistit ry (SFJ) valitsi vuosikokouksessa uudeksi puheenjohtajakseen tikkakoskelaisen viestintäyrittäjätoimittajan **Maria Markuksen**.

Markus on SFJ:n pitkäaikainen aktiivi ja toiminut useissa luottamustehtävissä myös Suomen Journalistiliitossa. Samassa kokouksessa palkittiin vuoden 2019 freelancerina mikkeliäinen toimittaja **Marika Lehto**, joka on ansioitunut erityisesti joukkuevoimistelun ja taitoluistelun valmennuskulttuurin epäkohtia paljastavilla jutuillaan.

Keski-Suomen Journalistit ry valitsi puheenjohtajakseen Jyväskylän yliopistossa opiskelevan toimittajan, **Topias Peltosen**. Helsingin Seudun Journalistien puheenjohtajana jatkaa toimittaja **Marjaana Varmavuori**.

Manu Marttinen

### UUSI PALKINTO KEHITYSJOURNALISMIN PARANTAMISEEN

Journalistiliitto, Viestintä ja kehitys -säätiö Vikes, Suomen Punainen Risti ja Helsingin Sanomain Säätiö ovat perustaneet uuden kehitysjournalismin palkinnon. 3 000 euron arvoisen palkinnon tarkoituksena on lisätä kehitysjournalismin näkyvyyttä ja arvostusta.

Palkintoehdokkaista voi ehdottaa loka-marraskuussa Vikesin verkkosivujen kautta. Asiantuntijaraati valitsee voittajat joulukuussa.

Vuoden 2020 teema on globaali muuttoliike ja siirtolaisuus. Palkittava journalismi voi käsitellä

esimerkiksi muuttoliikkeen syitä, vaikutuksia niin lähtö- kuin kohdemaissa, yksittäisten siirtolaisten kokemuksia tai muuttoliikettä osana globaalia kestävää kehitystä.

Manu Marttinen

# Mitä jos ihmiset eivät ole koskaan halunneet puolueetonta journalismia?



KUVA: MEERI UTTI

**E**n tiedä, oletteko kuulleet, mutta perinteinen, journalistinen media on kriisissä. Sen on aiheuttanut suurelta sosiaalisen median ja internetin logiikka, johon toimitukset ovat pyrkineet vaihtelevalla menestyksellä sopeutumaan.

Journalismin tulevaisuudesta puhuttaessa perusajatus on yleensä se, että puolueettomuuteen ja todenmukaisuuteen pyrkivälle journalismille löytyy kyllä jatkossakin markkina, kunhan se vain osataan tuoda ihmisten ulottuville oikeilla alustoilla ja uusilla tavoilla.

Entäpä jos internetin ja somen tuoma median todellinen murros onkin muualla? Ehkä yleisölle vain viimein tarjotaan somessa jotain, mitä se todella haluaa, eikä tämä jokin yksinkertaisesti ole puolueeton ammattijournalismi. Jos kyse ei olekaan vain siitä, että journalismilla on uudenlaista kilpailua uudenlaisessa ympäristössä? Jos puolueettomuuteen pyrkivä journalismi onkin aina ollut vain korvike, joka on hyväksytty mieluisamman, paremmin omaan maailmankatsomukseen istuvan tarjonnan puuttuessa?

**MENNEINÄ VUOSIKYMMENINÄ** ajateltiin suomalaisten olevan laajalti lehdenlukijakansaa, joka haluaa aamukahvinsa kanssa ammattitaitoisesti toimitettua journalismia. Tosiasioita ja analyysejä, jotka on tehty irrallaan poliittisista nurkkakuntaisuuksista, puolueettomasti ja todellisuutta mahdollisimman tarkasti kuvaten. Koska tällainen sisältö oli toimitusten ihanne ja tavoite ja koska lehtiä tilattiin ja luettiin, on ymmärrettävää, että juuri tällainen sisältö myös ajateltiin yleisön syyksi tilata lehtiä.

Mutta entä jos puolueeton, korkealla ammattitietäällä tehty journalismi ei olekaan ikinä ollut suurelle yleisölle kovin tärkeä syy maksaa median kuluttamisesta? Entä jos jo sanomalehtien kulta-aikoina tärkeä syy tilata lehtiä olivat tv-ohjelmat, säätiedot, menovinkit ja erilaiset paikalliset

ilmoitukset, joita ei kerta kaikkiaan muualta kootusti nähnyt? Eli toisin sanoen: mitä jos koko meidän tarinamme suomalaisesta journalismista on väärä?

Kysyttäessä ihmiset tietenkin haluavat puolueetonta journalismia, mutta kysyttäessä ihmiset kertovat myös, etteivät mainokset vaikuta heihin ja että he katsovat tv:stä lähinnä uutisia ja laatudokumentteja. Kysyttäessä me vastaamme sen mukaisesti, mitä oletamme kunnon kansalaisen ja itsensä ihmisen vastaavan. Kukapa myöntäisi edes itselleen, että lukee mieluiten uutisia, joiden näkökulma mukailee omaa maailmankatsomusta?

Ehkä me haluaisimmekin enemmän omaa identiteettiämme ja maailmankatsomustamme heijastelevaa journalismia. Ehkä me olemme aina halunneet sitä, mutta puolueiden äänenkannattajalehdistön laskun ja sosiaalisen median nousun välisenä aikana meille ei sellaista ollut riittävän helposti tarjolla. Ja juuri tänä aikana syntyi tarina suomalaisista, jotka haluavat puolueetonta journalismia ja ovat valmiita maksamaan siitä.

**DEMOKRAATTISEN PROSESSIN** ja kansanvallan näkökulmasta aivan varmasti parasta journalismia on se journalismi, joka ei meitä niin paljon aina miellytä. Se, jossa myös meidän kannattamamme aatteet kyseenalaistetaan ja sankareidemme puutteet osoitetaan. Kansanvalta tai demokraattinen prosessi eivät kuitenkaan tilaa lehtiä. Me ihmiset tilaamme, tai jätämme tilaamatta, ja siksi saattaa olla, että toimitusten on panostettava yhä enemmän meidän miellyttämiseemme. Ehkä toimitusten on alettava harkita riittävän suurten yleisösegmenttien suosimien aatesuuntien äänenkannattajiksi ryhtymistä.

Ehkä me kansalaiset haluamme mieluummin omaan identiteettiimme sopivia äänenkannattajia kuin maailmankatsomustamme toisinaan ikävän kriittisesti käsittelevää, puolueetonta mediaa. ●



### Katri Makkonen, 45

- Ylen A-studion juontaja 2019–2020. Konsulttiyhtiö Milttonin varatoimitusjohtaja lokakuusta alkaen.
- Valtiotieteiden maisteri, Helsingin yliopisto 2003.
- Tasavallan presidentti Sauli Niinistön viestintäpäällikkö ja kabinetin jäsen 2013–2019.
- Eri tehtävissä Ylessä 2001–2013. Muun muassa Kaukoidän kirjeenvaihtaja 2006–2009.
- A-studio Atlaksen toimitussihteeri ja juontaja 2003–2006 ja A-studion toimitussihteeri ja juontaja 2011–2013.
- Sai Kiina-raportoinnistaan Bonnierin journalistipalkinnon vuonna 2009.
- Harrastaa luonnossa liikku- mista, kuten sienestämistä, polkujuoksua ja hiihtämistä.
- Kotoisin Helsingistä.

# Tuot Milttoniin raikasta kokoomuslaista ajattelua, Katri Makkonen

Tasavallan presidentin kabinetista Ylelle vain vuodeksi palannut Katri Makkonen lähtee konsulttiyhtiö Milttonin varatoimitusjohtaksi oppimaan, miten liike-elämä toimii.

Manu Marttinen, teksti ● Juuso Westerlund, kuva

**Vaadit työkavereiltasi niin paljon, että Yle-kollegasi ovat helpottuneita lähdöstäsi.**

Ehdottomasti pitää paikkaansa! Nythän siellä on nostettu jalat pöydälle ja pelataan vaan pasianssia pitkin päivää! Ei vaan, ajankohtaistoimitus on vaativa paikka. Olen itseäni kohtaan vaativa, ja on tietysti syytäkin tuollaisessa paikassa.

**Olet ihminen, joka onnistuu kaikessa, mutta nyt et ole ihan varma, mihin olet ryhtymässä.**

En tosiaan ole varma, mutta se tekee tästä kiinnostavaa. Minusta on hyvä laajentaa omaa mukavuusalueitaan.

**Et ymmärrä toimittajia, jotka pitävät siirtymistäsi rintamarkuruutena.**

En ymmärrä. Sota ei yhtä toimittajaa kaipaa varsinkaan, kun ei ole sota. Nykyään on monia kiinnostavia töitä, joihin voi journalistisella osaamisella ja kokemuksella olla pätevä. Halutessaan kannattaa kokeilla muutakin, se ei ole keneltäkään pois.

**Et enää aio palata journalistiksi, paitsi jos kuitenkin palaat.**

En olisi osannut asiaa paremmin itsekään ilmaista.

**Yle oli muuttunut Niinistö-vuosiesi aikana niin paljon, että et enää viihtynyt siellä.**

Yle oli kyllä muuttunut, mutta hyvään suuntaan. Minä sen sijaan palasin lähes samaan tehtävään, josta olin lähtenyt. Tunsin menneeni elämässä taaksepäin, kun pitäisi mennä eteenpäin.

**Otat Ylestä mukaasi erityisesti talon organisaatorakenteen.**

Otan mukaani erityisesti olemisen tavan, jossa kuka tahansa talossa voi olla yhteydessä kehen tahansa ja ehdottaa mitä tahansa.

**Vuosi sitten kerroit Journalistin haastattelussa, että sinulla vahva journalistin identiteetti. Nyt sinulla on uusi identiteetti.**

Minulle identiteetti ei ole päällystakki, joka riisutaan viestintätoimiston eteisessä. Identiteettini perustuu arvoihin ja kokemuksiin. Se ei vaihdu työn vaihtuessa.

**Odotat uudelta uraltasi eniten asiakastyötä ja myynninedistämistä.**

Ehdottomasti odotan asiakastyötä, ja on erittäin hyvä, jos siten edistän myös myynnin kasvua. Eniten odotan oppivani uutta ja oppivani ymmärtämään, miten liike-elämä toimii. Se on merkittävä osa yhteiskuntaa.

**Vaikutusvaltasasi maan asioihin moninkertaistuu uudessa tehtävässäsi.**

Jos haluaisin vaikutusvaltaa, hakeutuisin varmaan politiikkaan. En ole hakeutunut eikä sieltäkään puolelta ole oltu yhteydessä.

**Uraisiirtosi on merkki siitä, että Suomea todella johdetaan viestintätoimistoista.**

Nyt on Makkosen urasiirroilla aika paljon todistusvoimaa, jos näin on. Mielestäni urasiirtoni kertoo lähinnä halustani oppia uutta.

**Vuotesi Ylellä meni lähinnä uutta työpaikkaa miettiessä.**

Vuoteni meni hallituskriisiä ja koronaa miettiessä, mutta rehellisyyden nimissä täytyy sanoa, että UM:n viestintäjohtajan paikan hausta vetäytymistä jouduin pohtimaan pitkään.

**Tuot raikasta kokoomuslaista ajattelua vihreitä vilisevään Milttoniin.**

Minulla ei ole poliittista kantaa, joten en tuo, mutta toivottavasti tuon sinne kuitenkin raikasta ajattelua.

**Miltton on niin sanottu villi työnantaja, joka ei maksa kesälomarahoja. Jonkun toimittajan pitäisi puuttua tähän.**

Jos tämä koetaan polttavaksi yhteiskunnalliseksi epäkohdaksi, niin ehdottomasti. Ja voi vaikka yrittää soittaa varatoimitusjohtajalle.

**Et enää matkustaisi aktivistien bussissa Pariisiin, kuten Ylellä teit aikoinaan. Jatkossa matkustat vain taksilla tai sähköpyörälläsi.**

Voisin hyvinkin matkustaa aktivistien mukana Pariisiin, mutta tämä on näistä väitteistä kaikkein eniten totta: olen täysin rakastunut sähköpyörääni. Se on suhde, jota suositelen kaikille. ●

# Näin tehdään puoli yhdeksän uutislähetys

Ylen pääuutislähetys syntyy Pasilassa ja etänä. Koronavirusepidemia on tuonut lähetysten tekemiseen kiirettä ja uusia käytäntöjä.

Marja Honkonen, teksti • Johanna Sarajärvi, grafiikka



”

*Ihannetilanne on se, ettei juontajaa tarvitse häiritä välillä ja hän katsoo inserttiä kuten katsojatkin. Nyt korona on kuitenkin tehnyt ajan kiireiseksi: häslinkiä on enemmän ja lähetys elää. Periaatteessa kaikki on silti sovittu ennen lähetyksen alkua.”*  
- Marjo Rein



### Juontaja

Juontajalla on yhteys tuottajaan ja ohjaajaan korvanapin kautta. Hän saa ohjeita esimerkiksi siitä, mihin kameraan katsoa ja kuinka kauan haastattelulle on vielä aikaa.

## STUDIO

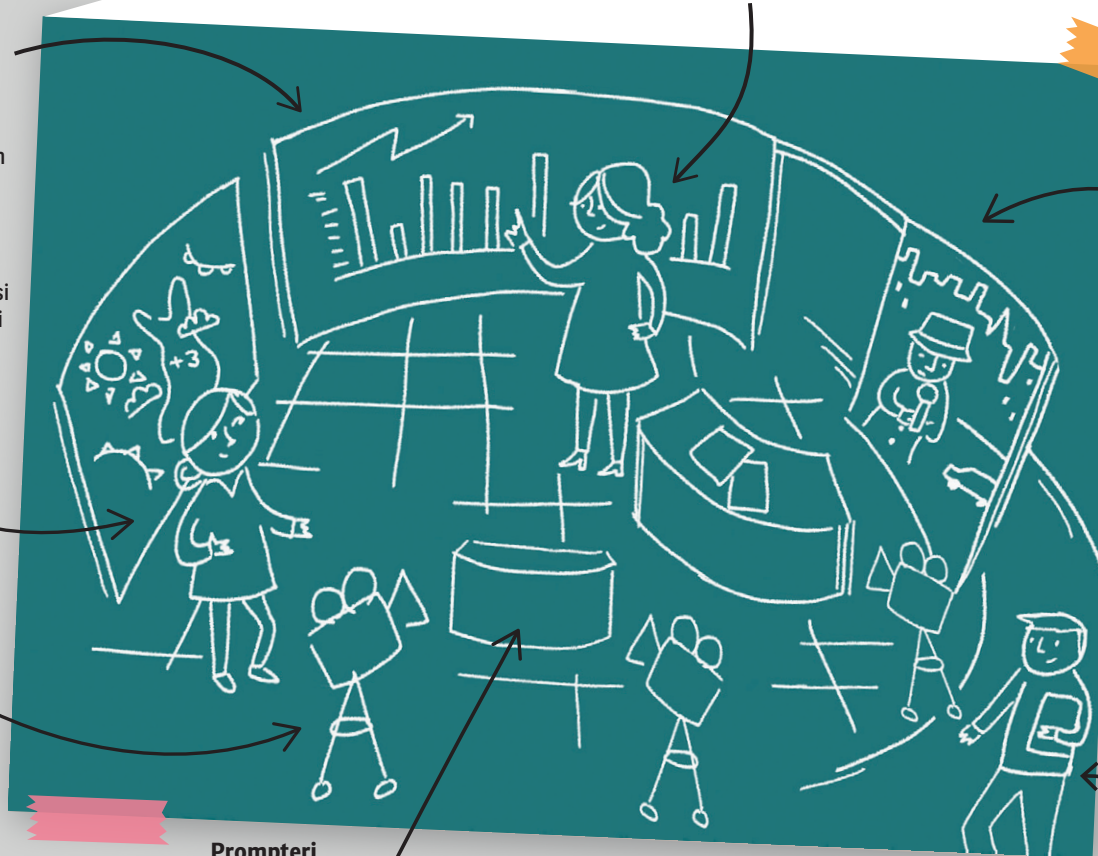
Uutisinserttien aikana juontaja, ohjaaja ja tuottaja käyvät läpi esimerkiksi sitä, mihin juontajan pitää siirtyä seuraavaksi ja miten lähetystä tarvittaessa muutetaan.

**"Plasma"** on yksi studion isoista näytöistä, joilla juontaja voi graafisen esityksen avulla syventää uutisaihetta. Uutisjuontojen aikana sillä voi näyttää esimerkiksi liikkuvaa kuvaa tai uutisgrafiikkaa.

### Meteorologi

### Robottikamerat

Studio on täysin automatisoitu, joten kuvaajia ei ole. Kolmen lattiakameran lisäksi studiossa on kattokamera.



**"Skriniin"** kautta voidaan ottaa yhteys esimerkiksi kirjeenvaihtajaan. Kirjeenvaihtaja ei näe, mitä uutisstudiossa tapahtuu, vaan kuulee vain ohjaajan, juontajan tai tuottajan äänen. Kuvaus tehdään välillä kännykällä. Aikaviive Pasilan ja kirjeenvaihtajan välillä ei ole enää kovin pitkä.

### Prompteri

Juontajan lukemat tekstit näkyvät prompterilla. Se kertoo myös, mihin kameraan juontajan pitää seuraavaksi katsoa.

**Urheiluruudun juontaja**

## OHJAAMO

työntekijöitä suojaavat plexsit

- Ohjaamossa ovat lähetyksen aikana ohjaaja, tuottaja, apulaisohjaaja, kuvataarkkailija ja prompterin pyörittäjä. Lisäksi äänitarkkailija ja toinen kuvataarkkailija tekevät työtään eri huoneissa.
- Tuottaja ja ohjaaja seuraavat lähetyksen kulkua ja muuttavat ajolistaa tarvittaessa. Jos haastattelu venyy tai hallituksen info viivästyy, valmiiksi suunniteltua lähetystä täytyy muuttaa lennosta.

### kasvomaskit



### Ylen tv-uutiset

- Yle lähettää tv-uutisia kello 17, 18, 20.30 ja 21.45 sekä osana Ylen aamua.
- Illan uutislähetykset tehdään arkisin isosta uutisstudiossa, viikonlopun aamulähetykset taas pienemmästä studiossa, jonka pyörittämiseen tarvitaan vähemmän henkilökuntaa.
- Puoli yhdeksän pääuutislähetys kestää arkisin 25 minuuttia.



The illustration features several green Euro banknotes, including a 100 Euro note, floating in the upper left corner. Three white stars are scattered around the banknotes: one near the top right, one near the middle left, and one near the bottom left.

TRUE CRIME

**True crime on journalismin periaatteilla tehtyä viihdettä, joka tuo mediayhtiöille yleisöjä ja rahaa. Tekeekö se roistoista ja murhaajista tähtiä uhrien kustannuksella? ➔**

Marja Honkonen, teksti • Oona Himanen, kuvitus

N

ikon elämä näytti ainakin ulkopuolisille täydelliseltä. Levoton sielu koki kuitenkin tyhjyyttä ja kaipasi jotain, mitä pelkkä luksuselämä ei pystynyt tarjoamaan.

Muun muassa näin true crime -sarja *Katiska* selittää sen, että porilaisen hyvän perheen pojasta, **Niko Ranta-ahosta**, tuli suuren huumevyyhdin päätekijä.

Elokuussa Ruutu+-kanavalla esitetyä neliosaista sarjaa on kritisoitu sen tavasta käsitellä huume-kauppaa. Se käynnisti keskustelun true crimen eettisyydestä:

Onko oikein höystää huumekauppiaan elämästä kertova tositarina kauniilla naisilla ja nopeilla autoilla? Hyötykö hän tullessaan kuvatuksi naapurin Nikona, joka on nyt vain sattunut tekemään vääriä valintoja? Onko törkeä rikos hyvää viihdettä?

Keskustelua *Katiska*-vyyhdin käsittelystä mediassa heräteltiin jo ennen *Katiskan* ensiesitystä. Ylen rikos- ja oikeustoimittaja **Päivi Happonen** kysyi 2. heinäkuuta *Ykkösaamun* kolumnissaan, onko tapaukseen liittyvän ”ihmissuhdesopan” – siis muun muassa Ranta-ahon ja tämän entisen seurustelukumppanin suhteen yksityiskohtien raportointi – oikein.

*Silloin kun rikosuutisista tulee viihdeuutisia, on olemassa vaara, että syytetyistä tulee joidenkin mielessä sankareita. Voi unohtua, mistä heitä syytetään*, Happonen kirjoitti.

*Katiskan* tuottaja **Joni Soila** sanoo *Journalistille*, että *Katiska*-vyyhdin kohdalla peiliin pitäisi katsoa muiden kuin Ruudun sarjan tekijöiden.

Solar Republic -tuotantoyhtiössä työskentelevä Soila on *Seiskan* ja *Katson* entinen päätoimittaja, ja tuottanut muun muassa *Big Brother* -ohjelmaa. Hän tutustui Ranta-ahon entiseen seurustelukumppaniin **Sofia Belórfiin** jo kahdeksan vuotta sitten töiden kautta.

”Meitä on kyseenalaistettu siitä, että olisimme kiillotamassa rikollisesta glamour-hahmoa. Väitän, että glamour-hahmon luojat löytyvät ihan muista medioista”, Soila sanoo.

”Tein itse 25 vuotta viihdemediaa, enkä ole ennen nähnyt tilannetta, jossa viihdetoimittajat päivystävät Helsingin käräjäoikeudessa aamusta iltaan.”

Syyttäjä vaatii Ranta-aholle 13 vuoden tuomiota muun muassa doping-aineiden ja huumeiden maahantuonnista vuosina 2016–2019. Kaikkiaan jutussa on 54 vastaajaa, mukaan lukien Belórf.

Ranta-aho on tunnustanut oikeudessa pääosan häntä koskevista syytteistä. Se oli Soilan mukaan *Katiskan* kannalta oleellista.

”Dokumentti olisi ollut aivan toisenlainen, jos hän olisi mennyt kiviseinäkiistolla. Meidän dokumentillamme ei ole mitään vaikutusta jutun lopputulokseen ja tuomioon.”

Tuomion Ranta-aho saa todennäköisesti vasta ensi vuoden puolella. Oikeudenkäynnin keskeneräisyys tarkoittaa, ettei *Katiskassa* ole voitu kuulla esimerkiksi syyttäjää tai tutkinanjohtajaa.

Soila korostaa, että Ranta-ahon tunnustamat rikokset ovat törkeitä ja vaarallisia. Tätä on haastateltu dokumenttia tehdessä useasti ja myös haastettu. Mutta journalismia *Katiska*

ei välttämättä ole, Soila pohtii.

”On tätä toki tehty journalismin pelisäännöillä, mutta onko elämäkerta journalismia”, Soila kysyy.

”Tässä ei ole rikosjournalismin keinoja hyödyntäen lähdetty selvittämään, kaivettiinko kokaiini metrin vai kahden metrin syvyyteen ja kuka sen sieltä haki.”

True crimen kenttä on Soilan mukaan moninainen, mutta hän myöntää, että usein ohjelmien keskiössä ovat ihmiset, eivät ilmiöt, kuten huumeongelma.

”True crimen tekijät vastaavat yleisön kiinnostukseen ihan kuin journalistitkin. Sellaisia juttuja kirjoitetaan kuin ihmiset haluavat lukea.”

*Katiskan* toinen jakso oli elo-syyskuun vaihteessa Ruudun katsotuim ohjelma. Tuolloin se peittosi katsojamäärällään myös Yle Areenan ja MTV-palvelun ohjelmat, vaikka on maksullinen.

**TRUE CRIME ON** kirjallisuus-, podcast- ja ohjelmagenre, jossa ihmisiä kiehtovat tutkimusten perusteella muun muassa jännitys, uteliaisuus ja halu ratkoa arvoituksia.

Yhdysvalloissa tehtyjen tutkimusten mukaan true crimea kuluttavat ahkerasti etenkin nuoret naiset. Amerikkalaiset true crime -sarjat ovat saippuaopperamaisia ja käsittelevät usein intohimorikoksia, sanoo Tampereen yliopiston tutkijatohtori **Pauliina Tuomi**.

True crime -podcastien suosio liittyy Tuomen mukaan osaltaan niiden ympärillä toimiviin tiiviisiin faniyhteisöihin.

Esimerkiksi *Jäljillä*-rikossarjan kuuntelijoilla on aktiivinen, yli 8000 ihmisen Facebook-ryhmä, jossa podcastin tekijä kyselee jaksotoiveita. *Jäljillä* on Spotifyn ja Applen palveluissa yksi suosituimmista suomalaisista podcasteista.

”Nuoria podcastien tekijöitä kiinnostavat usein syyt rikosten takana, ei niinkään niillä repostelu”, Tuomi sanoo.

True crimen uusimman noston alkupisteeksi tavataan mainita vuonna 2014 julkaistu yhdysvaltalainen *Serial*-podcast. Journalistisesti kunnianhimoinen *Serial* teki rikostarinoiden kuluttamisesta vähän nolon paheen sijaan valtavirtaa. Sen ensimmäisen tuotantokauden jaksot on ladattu nyt yli 300 miljoonaa kertaa.

Moni haistoi rahan.

Sittemmin etenkin rikospodcastien ja rikoksia käsittelevien tv-sarjojen määrä onkin moninkertaistunut. Esimerkiksi Yhdysvalloissa true crime on viidenneksi suosituin podcast-genre. Podcastien mainostuottojen arvioidaan lähenevän lähivuosina miljardia dollaria eli noin 850 miljoonaa euroa.

Isossa-Britanniassa Sky-televisioyhtiö perusti vuosi sitten pelkästään true crime -ohjelmia esittävän kanavan. Saksassa *Zeit* ja *Stern* -lehdet julkaisevat rikoksiin keskittyneitä *Verbrechen* ja *Crime* -aikakauslehtiä, joihin molempiin liittyy myös podcast.

Kotimaisilla rikostarinoilla on tehty rahaa 1970-luvulta lähtien, mutta myös Suomessa true crime -sisältöjen määrä vaikuttaa kasvaneen kansainvälisen mallin mukaan. Tällä hetkellä *Katiskan* lisäksi Ruudusta voi katsoa muun muassa sellaisia tosipohjaisia rikossarjoja kuin *Poliisit*, *Poliisit Kotihälytys*, *Lapin Poliisit*, *Arman* ja *Suomen rikosmysteerit* sekä *Keisari Aarnio* ja siihen liittyvä keskusteluohjelma. Yle Areenaan on

# Ihmiset haluaisivat nähdä tällaisen henkilön mieluummin häkissä kuin hummailemassa drinkki kädessä Marbellan auringossa.

Pauliina Tuomi, Tampereen yliopiston tutkijatohtori

koottu sarjat *Rikostarinoita historiasta*, *Rikostarinoita Suomesta*, *Rikollinen mieli* ja *Ei vanhene koskaan* sekä dokumentti *Silmästä silmään*. MTV:n suoratoistopalvelun valikoimassa ovat *Rikospaikka* ja *Rikospaikka: True Crime Suomi*.

Kotimaisia true crime -podcastejakin on *Jäljillä*-sarjan lisäksi toistakymmentä.

**MYÖS KIRJAKUSTANTAJIA KIINNOSTAA** true crime. Journalistin kahdeksalle kustantajalle tekemän kyselyn perusteella liki kaikilla on listoillaan ainakin yksi tai kaksi genreen sopivaa kotimaista tietokirjanimikettä, ulkomaisista puhumatta. Kustantajista muun muassa Like ja Into etsivät uusia kotimaisia true crime -teoksia listoilleen aktiivisesti.

Innon sähkö- ja äänikirjakustantaja **Camilla Gabrielsson** kertoo kustantamonsa tuottaneen tänä vuonna kolme true crime -kirjaa, ja tuotantomäärää ollaan tuplaamassa. Parhaiten vetävät Suomeen tai lähialueille sijoittuvat kirjat.

"Ihmisiä yleisesti kiinnostaa ihmismielen pimeämpi puoli, joten mitä epäinhimillisemmästä tai raaemmasta tapauksesta on kyse, sitä enemmän se kiinnostaa. Genre kukoistaa erityisesti e- ja äänikirjapuolella."

Kustantajien joukosta erottui Atena, jonka kotimaisten tietokirjojen joukosta löytyy vain huumeita käyttäneen äidin tarina. Kustantaja **Ville Rauvolan** mukaan Atena ei ole aktiivisesti pyrkinyt hankkimaan kotimaisia true crime -kirjoja.

"Tämä genre toimii nähdäkseni pitkälti niin päin, että kirjoja ei läheskään aina tarjota kustantajalle, vaan kustantaja saattaa kysellä tekijöiden kiinnostusta kirjoittaa kirja. Olisin kyllä mielelläni esimerkiksi kustantanut **Minna Passin** ja **Susanna Reinbothin** hienon *Keisari Aarnion*, jos sellainen tilanne olisi tullut vastaan. Mutta genressä on myös sellaisia kirjoja, joita emme olisi moraalisisista syistä ottaneet kustannusohjelmaamme", Rauvola kirjoittaa.

Vaikka asiallisesti toteutettu true crime ei ole viihdemuotona sen kyseenalaisempi kuin mikään muukaan genre, siihen liittyy aina eettinen ristiriita, tutkija Pauliina Tuomi sanoo. Kirjan tekeminen vaikkapa sarjamurhaajasta voi olla omiaan ruokkimaan tämän narsismia.

Toissakesänä Helsingissä oltiin järjestämässä True crime -tapahtumaa, jonka ohjelmassa olisi ollut muun muassa vierailuja rikospaikoille tekijöiden kanssa ja illallinen kaksoismurhaajan seurassa. Julkisen äläkän jälkeen tapahtuma kutistui keskustelutilaisuudeksi.

Tuomen mukaan yleisön älähtäminen kertoo, ettei true crime ole Suomessa mennyt niin pitkälle kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa. *Katiska*-dokumentin hän epäilee herättäneen keskustelua, koska sen päähenkilö esitettiin huppeissa puitteissa, vapaana, eikä varsinaisesti kovin katuva.

"Ihmiset haluaisivat nähdä tällaisen henkilön mieluummin häkissä kuin hummailemassa drinkki kädessä Marbellan auringossa."

**ÄÄNI- JA E-KIRJAPALVELU STORYTEL** julkaisi heinäkuussa kolmiosaisen true crime -äänikirjan **Aino Nykopp-Koskesta**, joka perushoitajana työskennellessään murhasi lääkkeillä potilaita. Viidestä murhasta, viidestä murhan yrityksestä ja kahdesta törkeästä pahoinpitelystä elinkautiseen tuomitun Nykopp-Kosken tarinan kirjoitti *Ilta-Sanomissa* työskentelevä **Miika Viljakainen**.

Storytelin kustannuspäällikkö **Mirka Vesala** kertoo, että true crimen kirjoittajaksi valikoituvat usein rikostoitumattajat. Monen äänikirjan alussa avataan sitä, millaisia lähteitä kirjassa on käytetty ja mitä epävarmuuksia niihin liittyy.

"Rikostoitumattajilla on hallussa se, mitä lähteitä voi käyttää ja mitä saa kirjoittaa."

Nykopp-Koskea käsittelevä kirja on tilaustyö, kuten moni muukin Storytel Original -äänikirjoista. Kustantamolle on tarjottu joitakin true crime -genren käsikirjoituksia, joita ei ole päätetty julkaista.

"Esimerkiksi rikoksesta tuomitun kanssa yhteistyön tekeminen varmasti vaatisi meiltä aika tarkkaa keskustelua, mikä on tekijän intressi. Taustalla täytyisi olla ainakin jokin muu ajatus kuin että rikollinen kertoo, miten hän sen teki."

Storytelille true crime on tärkeä genre. Se on Vesalan mukaan kirja-alalla selvä trendi, vaikka se ei ole suosiossaan vielä tavoittanut fiktiivistä rikoskirjallisuutta.

Yhtiön kuunnelluin kotimainen true crime -kirjasarja on Ylen rikos- ja oikeustoitumattaja **Tuomas Rimpiläisen** tekemä neliosainen *Motiivi murhaan*. Sarjassa käsitellään Turun terrori-iskua, sarjakuristaja **Michael Penttilää**, **Raisa Räisäsen** katoamistapausta sekä Jämsässä vuonna 2006 puolisonsa murhaamaksi joutunutta **Paula Björkqvistiä**.

Äänikirjoissa on hyödynnetty autenttista äänimateriaalia, kuten nauhoitetta Björkqvistin ja puolison riidasta juuri ennen murhaa.

Rimpiläinen valikoi kirjaan tapaukset, joista hänellä oli jo ennakoon materiaalia. Niillä piti olla yhteiskunnallinen ulottuvuus.

"Kokonaisuus on tärkeämpi kuin veriset yksityiskohdat. Niissä täytyy joka tapauksessa miettiä, mikä



menee yleisön sietokyvyn yli. Pelkkä raakuus ei ole kiinnostavaa.”

Rimpiläinen kertoo arvioivansa aina tarkkaan, onko yksityiskohtaisen materiaalin julkaiseminen perusteltua.

”Esimerkiksi Björkqvist-nauhoitteen otin mukaan, koska se on ainutlaatuinen tallenne tyyppillisestä riitatilanteesta, joka kääntyy äärimmäiseksi parisuhdeväkivallaksi.”

Teoksiensa päälähteinä Rimpiläinen on käyttänyt oikeudenkäyntipöytäkirjoja ja esitutkimamateriaaleja. Tukiaineistona toimivat muut julkiset materiaalit, lehtiartikkelit ja taustahaastattelut. Björkqvistin murhasta kirjoittaessaan Rimpiläinen tarjosi omaisille ja tekijälle mahdollisuutta kommentoida. Heistä kukaan ei tarttunut tarjoukseen.

Rimpiläinen korostaa, että kaikkia materiaaleja täytyy arvioida kriittisesti ja ne on vahvistettava muista lähteistä. True crimen tekeminen on kuitenkin jossain määrin vapaampaa kuin rikosjournalismin, vaikka esimerkiksi *Motiivi murhaan*-sarjaa tehdessään Rimpiläinen noudatti *Journalistin ohjeita*.

”Olen esimerkiksi hieman enemmän näkökulmannut kirjoja ja valinnut hieman tarkemmin, milloin mainitsen lähteen.”

True crimen tekijäkeskeisyyden Rimpiläinen myöntää. Sen juurisyy on uhrien suojeleminen.

”Suomessa ei ole sellaista kulttuuria kuin Yhdysvalloissa, missä uhrin tuovat näkökulmansa helpommin esiin. Meillä

on hankala saada vakavan väkivallan tai vaikkapa seksuaalirikosten uhreja puhumaan julkisuuteen.”

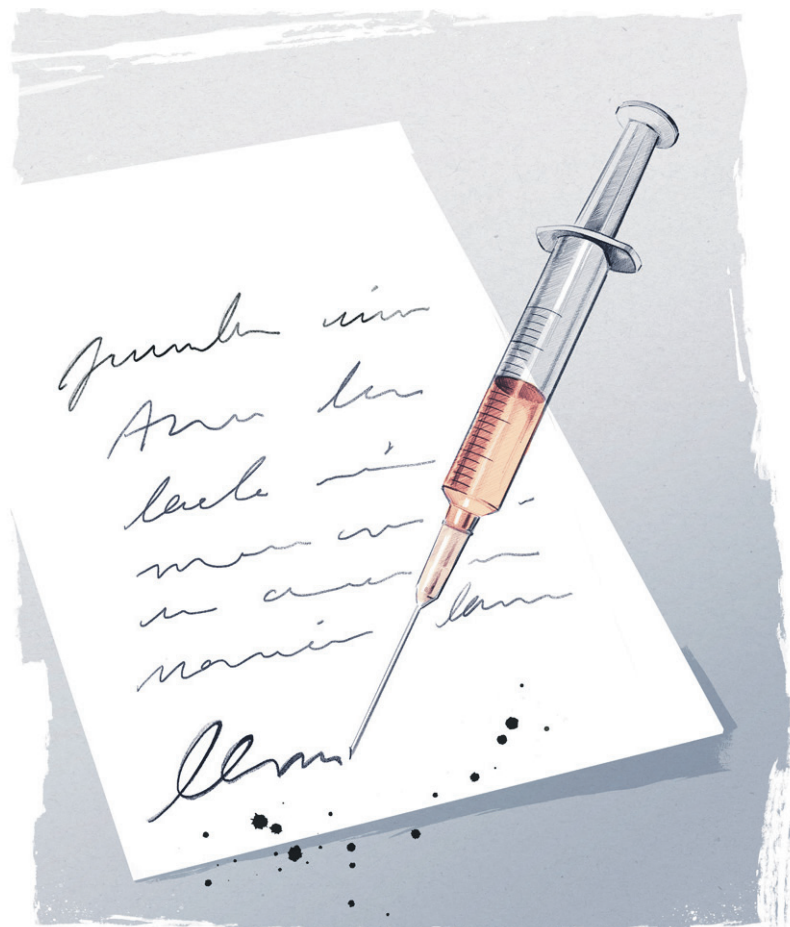
Rimpiläisen mielestä uhreja olisi tärkeä kuulla rikosjournalismissa ja true crimessä enemmänkin – samoin kuin haastaa rikoksen tekijöitä. Hän pitää selvänä, että ainakin osa rikollisista haluaa haastatteluissa kiillottaa julkista kuvaansa.

**FREELANCETOIMITTAJA VERA MIETTISEN** tekemä ja Suomen podcastmedian tuottama kahdeksanosainen podcast entisestä jengipomosta **Keijo Vilhusesta** julkaistiin elokuussa. Podcastin ensimmäistä jaksoa kuunneltiin Yle Arenassa yli 129 000 kertaa ensimmäisen kuukauden aikana.

Podcastin idea syntyi, kun Suomen podcastmedian suunnittelija **Hannu-Pekka Komonen** pohti, voisiko Suomessa tehdä jotain Netflixin menestyssarjan *Narcosin* kaltaista, mutta podcastina ja niin, että kaikki on totta. Rikosjournalismin erikoistunut Miettinen pyydettiin mukaan projektiin. Valmista tuli puolesta vuodessa.

”Sitä ei pidä kieltää, etteikö näitä viihteellistettäisi. Podcastia voi dramatisoida eri tavalla kuin vaikka pitkää lehtijuttua”, Miettinen sanoo.

Vilhunen ei saanut podcastista korvausta. Se on Miettisen mukaan eettisesti oikein, vaikka hän onkin miettinyt, onko se inhimillisesti reilua.



**Suomessa on hankala saada vakavan väkivallan tai vaikkapa seksuaalirikosten uhreja puhumaan julkisuuteen.**

Tuomas Rimpiläinen, Ylen rikos- ja oikeustoimittaja

Miettinen sanoo, että true crimen yllä leijuu ”negatiivinen pilvi”. Hän arvelee sen johtuvan siitä, ettei suomalaisia rikollisia ole tavattu tuoda aiemmin yhtä vahvasti esiin. Sen kuitenkin muuttivat tietyt rikostapaukset ja niiden keskiössä olleet henkilöt, kuten murhaepäilyistä vapautettu **Anneli Auer** ja *Ex-jengipomo Keijo Vilhusen elämä* -podcastissakin esiintyvä ex-poliisi **Jari Aarnio**.

Miettinen ei aliarvioisi yleisöä. Vaikka huumeri-kollisen elämä näyttäisi päällepäin loistokkaalta, valtaosa ymmärtää, ettei se ole tavoiteltavaa.

Miettisen mukaan myös rikollisia on tärkeää kuulla julkisuudessa. Hekin ovat ihmisiä, joilla on oikeus kertoa tarinansa. Uhrien kannalta olisi silti tärkeää, että kirjan, podcastin tai tv-ohjelman päähenkilönä esiintyvä rikollinen katuisi tekojaan. Jos hän ei kadu, se täytyy käsitellä erittäin hienovaraisesti tai ei ollenkaan.

”Ei rikollista pidä päästää kertomaan, ettei hän näe teoistaan mitään väärää.”

Miettinen toimii nykyisin myös perustamansa, true crimeen erikoistuneen kustantamon kustannuspäällikkönä. Syyskuun alussa Deadline Kustannus julkaisi ensimmäisen kirjansa, räppäri **Sonny Nymanin** omaelämäkerran. Nyman tuomittiin elinkautiseen murhasta vuonna 2005.

Kustannuspäätöstä Miettinen kertoo pohtineensa pitkään. Sitä puolsivat paitsi Nymanin syvä katumus ja raadollinen tapa kuvata huumemaailmaa, myös tämän rankka tausta lastensuojelun asiakkaana. Se teki aiheesta yhteiskunnallisesti merkittävän, Miettinen sanoo. Kirjastaan Nyman saa normaalin ennakon.

Miettinen itse viimeistelee kirjaa isänsä ja äitipuolensa murhaamasta 8-vuotiaasta **Eerikasta**. Sitä hän on tehnyt nyt seitsemän vuotta. Teoksen on määrä ilmestyä joulukuussa Deadline Kustannuksen listoilta.

Eerikan tarinan kertominen on venynyt monista syistä, muun muassa siksi, ettei osa kirjan kannalta keskeisistä henkilöistä ole aiemmin ollut valmis puhumaan.

Osaan olisi kannattanut ottaa yhteyttä ensimmäisen keran vasta, kun aikaa oli kulunut, Miettinen pohtii. Aikanaan moni kieltäytyi haastattelusta.

”Tapahtumat olivat niin traumaattisia. Osa suostui haastatteluun vasta nyt.”

**LOKAKUUN LOPUSSA** 2019 Yle julkaisi Areenassa *Rikollinen mieli* -ohjelmasarjan. Sen jokaisessa jaksossa ääneen pääsi väkivaltarikoksesta tuomittu vanki. Kolmannessa osassa esiintyi kahdesta raikauksesta tuomittu mies, joka kertoi, ettei varsinaisesti kadu tekojaan.

Ohjelman tekijät eivät olleet yhteydessä sarjan rikosten uhreihin tai omaisiin ennen jaksojen julkaisua. Raikauksista selvinnyt kertoi *Iltalehdelle* kuulleen ohjelmasta isältään, joka oli lukenut siitä lehdestä. Hänen henkilöllisyyttään ei kerrottu ohjelmassa, mutta se oli helposti pääteltävissä. Poliisi aloitti asiasta rikostutkinnan, joka on yhä kesken.

Yle poisti raikausta käsittelevän jakson Areenasta viikon kuluttua julkaisusta.

Yhteyden ottaminen uhriin tai tämän omaisiin olisi vähintään, mitä true crimen tekijän pitäisi tehdä, sanoo Rikosuhripäivystyksen kehitysjohtaja **Jaana Koivukangas**.

Toki sillekin on aikansa ja paikkansa. Koivukangas kehoittaa arvioimaan tarkkaan, onko asian käsittely sellaisessa vaiheessa, jossa uhrin voisi ajatella haluavan puhua asiasta.

Koivukankaan mukaan true crime -viihde vaikuttaa vain harvoin positiivisesti uhrin tai hänen omaistensa toipumiseen. Heidän mielellään tapaukset eivät vanhene koskaan.

Jos uhri on kuollut ja rikoksen tekijä saa kertoa oman nä-

kemyksensä tapahtumista, omaiset voivat kokea painetta tuoda esiin uhrin näkökulman, vaikka eivät enää haluaisikaan puhua aiheesta. Koivukankaan mukaan omaisia saataan myös tahattomasti syyllistää.

”Suomi on aika pieni maa. Täällä tarinoiden uhrin on helppo tunnistaa. Tuntuisi kohtuulliselta, että kun vuodet vierivät, uhrilla ja omaisilla olisi oikeus jatkaa elämäänsä.”

Koivukangas korostaa, ettei vastusta sitä, että rikoksen tekijät saisivat kertoa oman tarinansa.

”Asiallisilla ja viihdetarkoituksiin tuotetuilla dokumenteilla on eroa.”

**KATISKAN VIIMEINEN** jakso on omistettu Ranta-ahon tekojen seurauksille. Kymmenen viimeisen minuutin aikana näytetään, kuinka hän vierailee lastensuojeluyksikössä Porin lähellä ja tapaa kaksi päihderiippuvaista nuorta.

Lastensuojelulaitoksen johtajalle hän sanoo, että on pysäyttävää kuulla, kuinka jotkut lapset ovat ehkä käyttäneet hänen maahantuomiaan huumeita. Aikuiset narkomaanit vastaavat Ranta-ahon mielestä omista teoistaan, mutta lapset – heitä hän ei vain ole tullut ajatelleeksi.

Jatkokysymyksiä ei kuulla.

”Toivon, että median huomio ohjautuisi minun kauttani näihin ongelmiin”, Ranta-aho sanoo ohjelmassa.

”En suosittele kenellekään näitä valintoja.” ●



## MITEN KIRJOITTA RIKOKSISTA UHRIA KUNNIOITTAEN?

**J**ournalistin ohjeiden mukaan esimerkiksi tietoja rikoksen tekijästä, syytetystä tai epäilyistä ei yleensä pidä julkaista, jos ne paljastavat erityisen arkaluonteisen rikoksen uhrin. Lisäksi niissä painotetaan hienotunteisuutta, kun hankitaan tietoja rikoksen uhrista.

**K**un uhrilta tai hänen omaisiltaan pyytää haastattelua, heitä kannattaa lähestyä ensin kirjeellä tai esimerkiksi jonkun luotetun henkilön kautta. Näin uhrille jää mahdollisuus jättää vastaamatta pyyntöön. Hänelle pitää myös jättää aina mahdollisuus perääntyä haastattelusta.

**H**aastattelussa uhria voi pyytää kertomaan tapahtumista omin sanoin. Haastattelua kannattaa kuitenkin mieluummin käyttää jo aiemmin hankittujen tietojen vahvistamiseen sen sijaan, että uhria pyytää muistelemaan tarkasti teon yksityiskohtia. Etukäteen voi sopia, mistä uhri ei halua puhua.

**U**hrin ei pidä olettaa käyttäytyvän tietyllä tavalla. Posttraumaattisesta stressistä kärsivä henkilö voi esimerkiksi vaikuttaa tunteettomalta tai välinpitämättömältä kokemaansa kohtaan, vaikkei olekaan sitä.

**U**hrille ja hänen omaisilleen on syytä antaa mahdollisuus valmistautua julkaisuun ja sitä seuraavaan kommentointiin. Haastattelijan kannattaa valmistautua palautteeseen myös itse ja puhua aiheen herättämistä tunteista esimerkiksi kollegojen ja esihenkilön kanssa.

Lähteet: Dart Center for Trauma & Journalism, [mediacrimevictimguide.com](https://mediacrimevictimguide.com)

# Uusi journalistiikan työelämäprofessori Reetta Rätty haluaa, että journalistit ymmärtävät työnsä tärkeyden. Journalistien ammatti-identiteettiä pitää vahvistaa.

Manu Haapalainen, teksti ● Heli Blåfield, kuva

**H**elsingin Kalliossa asuva **Reetta Rätty** aloitti syksyllä lukuvuoden mittaisen pestinsä Tampereen yliopiston journalistiikan työelämäprofessorina. Hän puhuu professorivuotensa sisällöistä vuolaasti, mutta kaikkein tärkeintä taitaa olla utelias asenne maailmaan ja yhteiskuntaan.

”Maailma on aivan täynnä asioita, joihin perehtyä ja joista kertoa. Olen iloinen, jos saan muutaman ihmisen huomaamaan, miten juttuideoita kävelee koko ajan vastaan”, Rätty sanoo.

”Meillä on monenlaisia opiskelijoita. Osalla tällainen uteliaisuus voi olla jo luonnostaan, osalle sitä voi yrittää välittää. Toisaalta se on asia, josta pitää muistuttaa välillä omaa peilikuvaansakin.”

Rätty on tehnyt suurimman osan tähänastisesta työurastaan *Helsingin Sanomissa*. Muun muassa *Nyt-liitteessä* ja kaupunkitoimituksessa työskennellyt Rätty irtisanoutui toimituspäällikön paikalta vuonna 2013, mutta on kirjoittanut *Hesariin* edelleen. Vuoden 2018 aikakauslehtitoimittajaksi valittu Rätty nostaa omalta työuraltaan *Hesarin* jälkeen opettavaisimmaksi pestiksi *Ylioppilaslehdessä* vietetyn vuoden 1996.

”Se oli kauhean nastaa aikaa. Teimme viikkolehteä ja paljon featurejuttuja. Teimme lehteä myös nettiin, noin neljälle lukijalle. Aina uuden numeron ilmestyttyä koodasimme sen nettiin. Käytännössä asuimme toimituksessa.”

**Uskon yhteiseen eetokseen ja realistiseen ammattiylpeyteen. Minulle journalismi on tapa olla olemassa.**

Reetta Rätty, Journalistiikan työelämäprofessori 2020–2021

**RÄTTY VIETTI HESARISSA** vuosia myös uutisdeskissä. Silti juuri featurejournalismi on lähinnä hänen sydäntään.

”Featuretekeminen on tärkeintä oppia, minkä *Helsingin Sanomista* sain, ja myös asia, jota haluan opiskelijoilleni välittää. Tykkään katsoa yhteiskuntaa kulmasta, jossa uutisetkin ovat ikään kuin juttumateriaalia. Ne herättävät kysymyksiä, niiden takana on ihmiskohtaloita, kehityskulkuja, tapahtumaketjuja, historiaa, tunteita. Me featureihmiset katsomme uutiset ja lähdemme sitten kehrittelemään juttujamme niiden pohjalta.”

Rädylle featureajattelu tarkoittaa muun muassa sitä, että tieto ja tunteet eivät ole eri maailmassa. On paljon muutakin journalistisesti kiinnostavaa kuin numerot ja niissä tapahtuvat muutokset.

”En tietenkään ajattele, että uutisjourna-

lismi ja featurejournalismi olisivat kaksi toisistaan erillistä maailmaa. Mutta haluan puhua taustoista, analyyseistä, tunteista ja kokonaisymmärryksestä. Minulle featurejournalismi tarkoittaa ajattelua, näkökulmaamista, yksityiskohtaisten havaintojen ja isojen kaarien yhdistämistä. Ajatusta journalismista, jossa mennään hyvin lähelle asioita ja kysytään, mihin laajempiin kuvioihin ne liittyvät.”

**FEATUREJOURNALISMIN LISÄKSI** professori Rädyn toinen painopistealue on journalistin identiteetti. Keskustelua journalismista on viime vuodet hallinnut kriisipuhe alan muutoksesta ja hankaloituvasta ansaintalogiikasta. Puhe itse journalismin olemuksesta ja ammatti-identiteetistä on jäänyt vähemmälle, Rätty sanoo.

”Kaipa keskustelua siitä, mitä tämä työ on ja mikä merkitys sillä on. En tarkoita yleisiä juhlapuheita. Tämä ei ole maailman tärkeintä työtä, mutta on se silti tärkeää! Opiskelijoiden on hyvä sisäistää tämä ajatus, päätyvät sitten urallaan minne vain.”

Journalisteja on kuitenkin monenlaisia. Onko järkevää puhua yhtenäisestä ammatti-identiteetistä?

”En suinkaan ajattele, että ammatti-identiteettimme on täsmällinen, muuttumaton ja kaikille samanlainen”, Rätty sanoo.

”Mutta uskon yhteiseen eetokseen ja realistiseen ammattiylpeyteen. Minulle journalismi on tapa olla olemassa. Se on juuri sitä uteliaisuutta. Halua ymmärtää, nähdä paikkoja, selvittää, ottaa puhelin käteen, laittaa mailia ja kysyä, voimmeko tavata,



Journalistiikan työelämäprofessorina aloittanut Reetta Rätty haluaa Tampereen-vuotensa aikana puhua opiskelijoille erityisesti uteliaasta asenteesta ja journalistin ammatti-identiteetistä.

saanko tulla käymään, voisinko tehdä jutun.”

**RÄTY SANOO MEDIAN** selvinneen koronapandemian käsittelystä hienosti. Työtä on tehty voimia säästämättä ja kriisiaika on kasvatanut myös kansalaisten luottamusta oikeisiin tiedotusvälineisiin. Jos pandemiasta on jotakin hyvää alalle seurannut, se voisi olla tästä onnistumisen tunteesta kumpuava ammattiympäristön vahvistuminen.

Kerrottavaa on kuitenkin loputtoman paljon. Rätty on kirjoittanut runsaasti moniäänisyydestä ja tutkinut Koneen säätiön

rahoittamassa *Jakautuuko Suomi?* -hankkeessa itähelsinkiläisen Vuosaaren kaupunginosan moninaista todellisuutta.

On selvää, että pandemiankin aikana jotkut todellisuudet jäivät pimentoon.

”Varsinkin jos eristysarkemme jatkuu, on vaarana, ettemme osaa kertoa sellaisesta elämästä, joka ei kytkeydy tietotyöläisten etätyöarkeen”, Rätty sanoo.

”Mietin, onko esimerkiksi vanhusten yksinäisyydestä vielä kerrottu tarpeeksi, siis ihan siitä yksinäisyyden kokemuksesta, miltä se tuntuu. Entä millaista tämä aika on siirtolaisille, joiden perhe voi olla ha-

jallaan maailmalla? Huumeiden ongelmakäyttäjistä on ollut juttuja, mutta kuinka usein itse käyttäjät pääsevät niissä ääneen?”

**RÄTY KIRJOITTI KEVÄÄLLÄ** *Helsingin Sanomien* *Sunnuntai*-sivuilla laajan jutun, jossa luodattiin, miten nuoret ja lapset kokivat etäkoulunkäynnin mullistaman arkensa.

”Mutta myös nuorten kokemuskirjoissa on edelleen paljon selvittämättä. Ja maaseudulla! Puhe ’uudesta’ sosiaalisesta eristäytymisestä voi kuulostaa hassulta, jos sellaista elämää on elänyt aina.” ●



# Freelancer ei saanut juttuaan myytyä, mutta idea, rakenne ja haastateltavat kelpasivat

Sandra Järvenpää ja Emma Nikander, teksti • Tuomas Kärkkäinen, kuvitus

**A**lkuvuodesta 2017 freelancetoimittaja tarjosi sähköpostitse *Kotiliedelle* useita juttuideoita. Niiden seassa oli terveysaiheinen artikkeli. Viestissä oli mainittu lähteitä ja esitetty tavallisesta poikkeava rakenne-ehdotus.

Toimittaja ei esiinny tässä jutussa nimellään, sillä hän pelkää, että yhteistyö Otava-konsernin kanssa saattaisi päättyä. Siksi myöskään juttutarjouksesta ei kerrota tässä tarkemmin.

Toimittajan mukaan *Kotiliesi* osti jutuista muutaman, mutta ei terveysaiheista. Kuukauden päästä *Kotilieden* verkkosivuilla ilmestyi hänen ideoimansa juttu toisen toimittajan kirjoittamana. Siinä oli käytetty samoja esimerkkejä, lähteitä sekä rakennetta, jotka oli mainittu juttutarjouksessa.

**MONI FREELANCER** on epäillyt joutuneensa juttuvarkauden kohteeksi. Se tuntuu pahalta, koska ideat ovat yhtä kuin toimeentulo. Juttuvarkautta on kuitenkin vaikea todistaa, sillä myös toimituksissa pyörivät usein samanlaiset aiheet.

"Kyllä tämä on mielestäni ideavarkaus. En ajattele, että yksittäisiin teemoihin olisi kenelläkään yksityisoikeutta. Mutta kun kopioidaan persoonallinen rakenne, kokonaisia lauseita ja lähteet, kyse ei ole enää idean varioimisesta. Olen siitä vihainen", toimittaja sanoo.

Hän ei kuitenkaan uskaltanut mainita asiasta, koska ei halunnut olla vaikea. Se on harmittanut jälkikäteen.

"Ei minulla ole sellaista asemaa, että edes voisin. Olen yksi halpa freelancer muiden joukossa."

*Kotilieden* toimituspäällikön **Mirka Heinosen** mielestä asiassa on kyse ennen kaikkea hyvän journalistisen tavan noudattamisesta, mutta myös omantunnon asiasta. Hän ei tiedä, mistä tapauksesta on kyse, vaan kommentoi aihetta yleisesti.

"Minulle tulisi ihan hirveä olo, jos tietäisin,

että freelancer on tarjonnut ideaa, jota ei ole ostettu, mutta hetken päästä juttu tehdäänkin itse", hän kommentoi.

**ALALLA EI OLE** johdonmukaisia ohjeita, kuinka työtä kuuluu tilata. Nyt Otavamedialla, johon lehti kuuluu, on työn alla yleinen ohje juttujen ostamiseen. Heinonen ei kuitenkaan tiedä, kuinka ideat otettaisiin ohjeistuksessa huomioon, sillä ne voivat olla keskenään hyvin erilaisia.

**Kun kopioidaan persoonallinen rakenne, kokonaisia lauseita ja lähteet, kyse ei ole enää idean varioimisesta.**

Freelancetoimittaja

"Monesti tulee todella yleisiä juttutarjouksia, juttuja esimerkiksi **Jorma Uotisesta**. Niihin vastaan aina ei. Myös me toimituksessa tiedämme, että Uotinen täytti 70 vuotta, ja meilläkin on tämän tyyppisiä aiheita mielessä. Joskus käy niin, että friikki tarjoaa hyvää, näkökulmallista juttua, ja meillä on oikeasti sellainen jo teossa."

Päällekkäisyyksiä tulee myös siksi, että toimitusten listoilla voi olla ideoita vuodenkin ajalta. Lisäksi tietyillä aloilla on ykkösasiantuntijat, jotka saattavat esiintyä jutuissa usein.

**JOSKUS TOIMITTAJA LUULEE**, että hänen juttu-ideaansa ollaan varastamassa. Näin kävi **Kukka Rannalle**, joka tarjosi *Kuukausiliitteelle* juttu-ideaansa vuonna 2011. Ranta oli kerännyt Barcelonassa, Madridissa ja Kanariasaarilla

matkustaessaan tietoa Länsi-Afrikan merialueiden liikakalastuksen vaikutuksista Eurooppaan suuntaavaan siirtolaisuuteen. *Kuukausiliitteelle* lähettämiinsä sähköposteihin Ranta liitti useita sivuja tutkimustietoa alueesta, kuvia sekä kaksi ehdotusta jutun näkökulmaksi.

Rannan mukaan *Kuukausiliite* kiinnostui jutusta, mutta puhelinkeskusteluissa päätös sen ostamisesta venyi viikko toisensa jälkeen. Noin kuukauden kuluttua *Kuukausiliitteestä* ilmoitettiin, että he eivät osta juttua, sillä oma toimittaja olikin parhaillaan työstimässä samaa aihetta.

Rannalle tuli olo, että hänen tutkimustietonsa ja juttuideansa ollaan ryöstämässä, ja hän ihmetteli, miksei päällekkäisyydestä kerrottu aiemmin.

"Oli niin monta polkua, joiden kautta itse olin kulkenut ja kerännyt tietoa, jutellut ihmisten kanssa paikan päällä. Ihmettelin, miten on mahdollista, että toimittaja on yhtäkkiä saman aiheen kimpussa."

*Kuukausiliitteen* toimitussihteeri **Teppo Sillantaus** muistaa tarjouksen, mutta ei sen yksityiskohtia. Hän muistelee, että lehden oma toimittaja oli jo pidemmän aikaa suunnitellut juttua liikakalastuksesta. Hänen mukaansa *Kuukausiliite* ei ollut aikeissa viedä Rannan ideaa tai käyttää hänen keräämäänsä materiaalia.

"Ei meillä ole sellaista tapana tehdä."

Sillantaus muistelee, että ideaa ei saa varastaa.

"Mutta sitten tuollainen aihe kuin liikakalastus, eihän se Kukka Rannan keksimää ole, että liikakalastusta ilmenee. Joku voi ehdottaa jotain aihetta, joka on muutenkin tekeillä tai kauheasti pinnalla."

Lopulta Ranta myi jutun *Voima*-lehteen, eikä *Kuukausiliite* julkaissut aiheesta juttua lainkaan.

**TOIMITTAJA HANNA RÄTY** tarjosi vuonna 2013 *Kouvolan Sanomille* juttua pariskunnasta, joka oli päättänyt myydä omaisuutensa ja lähteä kiertämään Eurooppaa. Rätty lähetti toimitukseen valmiin jutun ja kuvia.

*Kouvolan Sanomissa* välitettiin tarjous



eteenpäin, mutta vastausta jutun ostamisesta ei ikinä tullut. Rädyn yllätykseksi pariskunnasta ilmestyi lehteen juttu runsas kuukausi myöhemmin. Sen oli kirjoittanut lehden oma toimittaja. Jutussa pariskunta oli jo ulkomailla, kun Rädyn juttu oli keskittynyt kodin tyhjentämiseen ja sieltä lähtemiseen. Hän pitää selvänä sitä, että pariskunta oli löydetty hänen tarjoamansa jutun perusteella.

## 🔥 Kuinka pystytään todistamaan, kuka idean on ensimmäisenä keksinyt?

Petri Karjalainen, Kouvolan Sanomien päätoimittaja

Räty muistelee olleensa ihmeissään, mutta myös nolostunut siitä, että oli lähettänyt toimitukseen koko tekstin. Hän oli opintojensa alussa, eikä kokenut vielä tuntevansa alan käytäntöjä ja sitä, miten juttuja tarjotaan.

"Idean saa kyllä ottaa, niillä ei ole tekijänoikeussuojaa, mutta mielestäni olisi voinut kohdella reilummin alalle opiskelevaa. Sanoa suoraan, että juttu on kiinnostava, mutta teetämme sen ammattilaisella tai omalla toimittajalla. Se olisi vaatinut heiltä yhden sähköpostiviestin."

Kouvolan Sanomien nykyinen päätoimittaja **Petri Karjalainen** ei tunne Rädyn tapausta, joten hän kommentoi asiaa yleisellä tasolla.

"Periaate on tietysti hyvin yksinkertaisesti se, että eihän ideoita varasteta. Joskus saattaa kuitenkin käydä niin, että sama idea on meillä jo työn alla. Silloin tietenkin kerrotaan, että vastaava idea on tullut myös täällä mieleen."

Kouvolan Sanomat käyttää nykyään lähinnä tiettyjä vakituisia freelancereita, joita pyydetään tekemään yksittäisiä juttukeikkoja. Yleinen käytäntö juttujen ostamiseen olisi alalle Karjalaisen mielestä tervetullut.

"Freetoimittajan oikeusturvan kannalta se voisi olla hyvä asia. Tässä on kuitenkin se ongelma, että kuinka pystytään todistamaan, kuka idean on ensimmäisenä keksinyt", Karjalainen sanoo.

Toimituksissa pidetään itsestään selvänä, ettei ideoita viedä freelancereilta. Kun kommunikointi osapuolten välillä ei toimi, freelancereiden epäilykset pelin reiluudesta kasvavat. He eivät uskalla huomauttaa kokemistaan epäkohdista, koska pelkäävät polttavansa siltoja toimituksiin.

Kukaan haastatelluista freelancereista ei ottanut yhteyttä toimituksiin ideavarkausepäilyjensä jälkeen.

"Aloitteleva toimittaja ei halua olla millään tavalla hankala. Ainoastaan näistä epäkohdista puhumalla voidaan saada kunnioittavampi suhtautuminen myös nuoria toimittajia kohtaan", sanoo Kukka Ranta. ●

## SJL:n juristi: Tekijänoikeuslaki ei suojaa ideaa vaan lopputulosta

Journalistiliiton juristi **Sanna Nikula** törmää ideavarkauksiin harvoin, mutta säännöllisesti. Tapauksissa ei ole useinkaan kyse rikoksista vaan siitä, mikä on hyvän tavan mukaista toimintaa.

"Tekijänoikeuslaki ei suojaa pelkkää ideaa vaan luovan työn lopputulosta. Samasta ideasta voi kehittää useita erilaisia itsenäisiä ja omaperäisiä teoksia, jotka kaikki saavat suojaa. Plagioinnista on kyse silloin, jos jutusta tehdään epäitsenäinen muunnelma. Näin ollen plagiaatin ja uuden, itsenäisen teoksen raja saattaa olla häilyvä."

Jotta laki olisi edes teoriassa idean kehittäjän puolella, idean on oltava riittävän pitkälle suunniteltu ja niin omaperäinen, että ideavarkauden pystyy osoittamaan.

"Tällöin voi yrittää vedota siihen, että idean kopioinnin toimija on hyödyntänyt ideaa tavalla, joka on vastoin lakia sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa. Ikävä kyllä en kuitenkaan tiedä journalistimin alalta menestyneitä esimerkkejä tuohon vetoamisesta", Nikula sanoo.

Nikulan mukaan tekijänoikeussuojan laajentaminen ideoihin kaventaisi ilmaisunvapautta. Tämä puolestaan olisi haitallista koko yhteiskunnalle.

**IDEAVARKAUDEN PELKO** piinaa erityisesti freelancereita, joiden on annettava juttu-ideansa tuottajan käsiin. On mahdollista, että toimituksessa joku muu on keksinyt juuri saman idean samaan aikaan. Jos epäilee, että kyse on tahallisesta ideavarkaudesta, on asia syytä selvittää heti.

"Ensin kannattaa lähettää viestiä tuottajalle, mutta jos vastausta ei kuulu, on otet-

tava yhteyttä tuottajan esihenkilöön. Jos perusteet ideavarkaudelle ovat hyvät, kaikuu somekello kauas", sanoo *Helsingin Sanomien* Tieteen, *Tiede*-lehden ja *Tiede Luonto* -lehden esimies **Jukka Ruukki**.

Kaksikymmentä vuotta journalismin esimestehtävissä työskennellyt Ruukki pitää tärkeänä, että tuottaja kirjaa muistiin tekeillä olevat ja tilatut jutut sekä juttuideat, joille on sanonut ei.

"Jos tuottaja ei ole kartalla hylätyistä jutuista, saattaa käydä niin, että juttu samasta aiheesta erilaisella näkökulmalla otetaan hetken päästä joltain toiselta freelance-rilta tai tilataan omalta toimittajalta. Tämä saattaa tuntua epäoikeudenmukaiselta."

Uutiskentällä ideavarkauksia tapahtuu paljon, sillä kilpailu on kovaa. Muussa mediamaailmassa ideavarkaudet ovat Ruukin mukaan vähentyneet, mutta eivät ole tavattomia.

**FREELANCEREIDEN KANNATTAA** yrittää välttää ideavarkauden uhriksi joutumista, neuvoo kokenut freelancetoimittaja.

"Omia juttuideoita ei koskaan kannata jättää tuuliajolle. On mietittävä tarkasti, mille lehdelle idea on välttämätön eli onko idea keskeinen siinä aihemaailmassa, jonka asiantuntijana lehti haluaa profiloitua", freelancerina 18 vuotta työskennellyt **Mari Schildt** sanoo.

Schildtin mukaan toimituksessa on myös hyvä käydä esittäytymässä ennen juttuideoiden lähettämistä. Näin tuottaja ja freelancer voivat tutustua toisiinsa ja katsoa, miten yhteistyö alkaa sujua.

"Freelancerin työ on ihmissuhdetyötä. Ensin on nähtävä vaivaa oppiakseen tuntemaan ihmiset ja vasta sen jälkeen voidaan kokeilla bisnestä."

Schildt ei ole koskaan kokenut joutuneensa ideavarkauden uhriksi. Hän sanoo kunnioittavansa asiakkaitaan ja luottavansa heidän ammattitaitoonsa.

"Ideavarkauksia ei synny, kun toimittaja on itse koko ajan idean kulmassa kiinni, mukana sen työstämisessä." ●

**Elina Viitanen**

# Pienoiskopterin lennättäminen on helpompaa kuin sopivan laitteen löytäminen

Pekka Leiviskä, teksti • Eemeli Hepola, kuvat

**M**oni ammattikuvaaja harmitsee pienoiskopterin eli droonin ostamista. Sen valinta on aina kompromissi. Journalisti keräsi vinokit droonin hankintaan. Droonit voidaan jakaa ominaisuuksiensa perusteella kolmeen hintaluokkaan. Lähinnä kuluttajille tarkoitettut pienoiskopterit maksavat 50 eurosta muutamaan sataaseen. Niitä myydään lukuisissa verkkokaupoissa ja elektroniikkaosastoilla. Jotkut tämän hintaluokan malleista voivat kuvanlaadun puolesta sopia myös ammattikuvaajan tarpeisiin.

Hintahaarukan toisessa päässä ovat useilla kameroilla ja monipuolisella optiikalla varustetut isokokoiset laitteet. Niiden hinnat alkavat vajaasta kymmenestä tuhannesta eurosta, ja niitä käytetään lähinnä elokuva- ja mainostuotannoissa.

Useimmiten kuvaajille riittävät luotettavat ja laadukkaat droonit, joita voi kutsua myös prosumer-luokan laitteiksi. Ne maksavat 400–2000 euroa.

Sopivan droonin valinnassa tärkein kriteeri on kuvanlaatu. Freelancekuvaaja **Eemeli Hepola** kuvaa paljon televisioon, joten hän tarvitsee HD-laatuista kuvaa. HD on yleisimmin katsottujen televisiokanavien lähetyslaatu, mutta paremman lopputuloksen saa kuvaamalla 4K-laatu, joka on neljä kertaa tarkempaa kuin HD-laatu.

Hepola käyttää työssään kahta droonia. Pienemmässä on kaksinkertainen zoomi. Se maksaa ohjaimen kanssa noin 1500 euroa.

Toinen laite maksaa tarvikkeiden kanssa noin 10 000 euroa. Sen ohjaamiseen tarvitaan kaksi henkilöä. Kuljetuslaatikko on pienen matkalaukun kokoinen eli 50 senttiä leveä ja 60 senttiä korkea. Laite painaa akkujen, linsien ja tarvikkeiden kanssa noin 25 kiloa.

”Siinä on hyviä ominaisuuksia, kuten vaihdettava optiikka, mutta sitä ei kannata ottaa ihan joka paikkaan mukaan”, Hepola sanoo.

Droonit mahdollistavat hienojen videoiden tekemisen, mutta monet kuvaajat käyttävät niitä vain valokuvien ottamiseen. Hepola kertoo saavansa keskittyä pelkästään ilmaan vain harvoin, joten mukaan pitää ottaa aina myös videokamera linsseineen, mikrofonit, jalusta ja vara-akut. Siksi pienikokoinen drooni olisi kätevämpi, vaikka niiden kuvanlaatu on isoja laitteita heikompi.

**DROONIN AVULLA HALUTAAN** yleensä näyttää ympäristöä laajasti. Zoom-ominaisuus on kuitenkin hyödyllinen.

”Se mahdollistaa monipuolisemman kuvakerronnan. Zoomin ansiosta droonia voi myös lennättää etäämmällä ihmisistä”, Hepola sanoo.

Hepola kertoo, että droonin lennättämisen opettelu on kohtuullisen vaivatonta. Gps-tilassa droonit osaavat huomioida tuulen auto-



maattisesti ja leijua paikallaan.

Useimmissa drooneissa on mahdollista käyttää älypuhelinä näyttönä, mutta Hepola suosittelee erillistä näyttöä.

”Jos käyttää älypuhelinä ja unohtaa laittaa puhelimen lentotilaan, niin puhelut ja viestit tulevat läpi.”

Hepola korostaa, että droonin lennättäjän tulee toimia vastuullisesti.

”Drooni ei ole mikään lelu. Jos se putoaa jostain syystä ihmisen tai auton päälle, siitä voi aiheutua tosi pahaa jälkeä.”

Kuvaajat luokitellaan nykyisissä ilmailusäännöissä lentotyötä tekeviksi henkilöiksi. Siksi heidän täytyy tehdä Trafille ilmoitus toiminnastaan ja ottaa vastuuvakuutus lentotoiminnalle.

Ennen lennättämistä pitää aina myös muistaa tarkistaa, että alueella ei ole lento-kieltoja. ●



Eemeli Hepolan kuvauskalustoon kuuluvat kaksi droonia kameroineen, kuljetuslaukkuineen ja ohjaimineen.

# Barn och unga är värdefulla för mediehus – i höst är det Svenska Yle och HBL Junior som rör om i ankdammen

Tommy Pohjola, text ● Cata Portin och Tommy Pohjola, foto

BILD: CATA PORTIN



Ännu en skojig dag på jobbet. Tony Pohjolainen och Nadde Baarman gör Hajbo som finns på Arenan och i sociala medier. Snart hittas nyheterna också på tv i kanalen Yle Fem.

**P**å förmiddagen vandrar **Nadde Baarman** och **Tony Pohjola** in i garderoben. Det är inget litet förråd i utkanten av Yles ägor i Böle utan ett professionellt skött, stort lagerhus med kläder, kostymer och knasiga hattar från olika årtionden. Det är här Yle-terna hämtar plagg som behövs för tv-nyheter, inslag och serier.

Baarman och Pohjola ska berätta att finländarna köper mycket kläder och att en stor del av dem slängs i soporna. Doften av gamla plagg, jeans, cocktailklänningar, en astronautdräkt och hockeytröjor fastnar inte på bild, men det blir så att säga bra tv i teatergarderoben.

## Utmaningen är att klura ut hur vi ska berätta och hur det ska se ut på bild. Barnen är smarta.

Tony Pohjola, projektledare, Hajbo Nyheter

Projektledare Pohjola och redaktör Baarman gör *Hajbo Nyheter*, en svenskspråkig nyhets-sändning som publiceras alla vardagar i Arenan och snart även i tv-kanalen Yle Fem. *Hajbo* görs främst för 10–13-åringar, en målgrupp som många mediehus siktar in sig på.

Tony Pohjola håller i mobiltelefonen och Nadde Baarman syns på bild. Reportaget avslutas på eftermiddagen med ett besök till en närbelägen klädsamling.

"Tanken är att avrunda alla inslag med en positiv knorr", säger Tony Pohjola.

En dag i veckan kommer ett längre inslag. Då är det Vasareddaktören **Sandra Ström** som tar i ett aktuellt ämne. Första veckan i september handlade det om cancelkulturen som skapar drama på Youtube. Också **Hans Lundqvist** gör dokumentärer med nyhetsvinkel för barn.

Tidigare var det en person på Svenska Yle som heltid gjorde nyheter för barn.

"Det finns inget ämne som är för svårt för oss. Utmaningen, och det roliga, är att klura ut hur vi ska berätta och hur det ska se ut på bild. Barnen är smarta", säger Pohjola.

Skattefinansierade Yle har en lång tradition att falla tillbaka på. I det stora huset finns många journalister med erfarenhet som *Hajbo* kan nyttja. Yle har också kontakter till andra nordiska pu-



BILD: TOMMY POHJOLA

Maria Saaristo är producent för HBL Junior. Då hon började jobba med nya tidningen drabbades hela samhället av coronapandemin.

blic service-bolag och deras undersökningar om tittare och lyssnare.

**SANOMATS LASTEN UUTISET** startade 2016. Sedan augusti 2020 finns en egen papperstidning. Nya tidningen har redan 10 000 prenumeranter i 260 kommuner.

Första numret av *HBL Junior* fanns i tusentals brevinkast första veckan i september. Papperstidningens fyra första nummer delas ut i 21 000 hem i Svenskfinland.

Nya tidningen förväntas i framtiden gå runt i huvudsak med prenumerationsavgifter. KSF Media vill inte svara på *Journalistens* frågor om den ekonomiska målsättningen – hur många prenumerationer behövs för att *HBL Junior* ska bära sig?

Mediebolagets egen andel är en affärshemlighet, men *HBL Junior* får skjuts av fem finlandssvenska fonder. Kulturfonden, Brita Maria Renlunds Minne sr, Konstsfundet, Stiftelsen Tre smeder och Svenska folkskolans vänner satsar 40 000 euro vardera.

**MARIA SAARISTO** doktorerade i slutet av augusti. Hon har också skrivit en roman och arbetat med journalistik på *Västra Nyland* och Svensk Press-tjänst. Nu är hon producent för *HBL Junior*. Saaris-tos arbete började när coronapandemin nästan helt tömde redaktionen på bollplank och annat stöd.

"Det är ändå otroligt fint att vara ute med ett första nummer. Innehållet är redan bra. Utveck-

lingsarbetet fortsätter tillsammans med barnen. Nog ska vi hitta ett bra innehåll", säger Saaristo.

*HBL Junior* återspeglar innehållet i modertidningen. Dessutom används frilansjournalister och Maria Saaristo skriver också själv. Barn och unga bidrar med recensioner och tips.

Dagen efter premiären recenserar *HBL Junior* i *Ny Tid*. Chefredaktör **Janne Wass** undrar var nyheterna blev. "Alltså det som barn och unga enligt undersökningar är intresserade av."

På Facebook skriver en medarbetare vid KSF Media om researchen som gjorts i huset och som *HBL:s* ledning enligt hen inte tagit till sig: De i ledningen "var rädda för att det blir för dyrt med aktuell rapportering", och de hade en "starkt förutfattad bild av ett roligt månadsmagasin för barn" som "byggde på egna observationer hemifrån."

"Vi gjorde olika slags undersökningar, inte bara några intervjuer. Analysen bygger på ett omfattande material", skriver *HBL Juniors* ansvarige utgivare och *HBL:s* chefredaktör **Susanna Landor** i sitt svar.

*HBL Junior* skulle ursprungligen utkomma en gång i månaden. Nu är takten varannan vecka. Helt dagsaktuell kan tidningen knappast bli.

"Vi har frågat flera skolor och bitt om respons. Mera följer", säger Maria Saaristo. ●

Läs mera om nyheter för barn och unga i kolumnen på följande uppslag.

### Nyheter är inte gratis

- KSF Medias *HBL Junior* är en papperstidning som utkommer varannan vecka. En årsprenumeration kostar 120 euro.
- HS papperstidning *Lasten uutiset* utkommer varje vecka. En årsprenumeration kostar 150 euro.
- A-lehdets *Apu Juniori* är en papperstidning som utkommer varannan vecka. En årsprenumeration kostar 64 euro.
- Skattefinansierade Yle gör dagligen nyheter och aktualiteter för barn och unga på finska och svenska.



## Peter Stolpe på Vaasa Insider är inte rädd för att gå emot strömmen på mediemarknaden

Johan Svenlin, text ● Johannes Tervo, foto

**V**em blir glad av banners? Ingen, konstaterade **Peter Stolpe**, chefredaktör och vd på *Vaasa Insider*. I september slutade ekonomisajten sälja reklam-bannerplatser på sin webbplats.

"Egentligen borde vi ha skrotat dem tidigare, men ibland tar det en stund att bygga upp modet för att göra beslut med ekonomiska konsekvenser", säger Stolpe.

Bannerbeslutet var bara ett av *Vaasa Insiders* många under de gångna två åren som gått stick i stäv med andra trender inom mediebranschen.

"Ifjol hörde vi till de få galningarna i branschen som startade en ny papperstidning. Vi gav just ut nummer 17 av *Botnia Insider* i en upplaga på 70 000 och den fortsätter att växa. Bland annat tack vare den och ökad prenumerationsförsäljning ska vi täcka upp för det ekonomiska bortfallet från bannerförsäljningen."

Stolpe startade bolaget för drygt två sedan tillsammans med **Tony Kuusiniemi** och **Johanna Haveri**. Efter tio år som reporter på *Vasabladet*, där han bevakade främst ekonomi, ville han förverkliga drömmen om att göra ekonominyheter i en egen inramning.

"Jag hade hört att om man är längre än tio år på samma ställe blir man en möbel. Det ville jag undvika. Dessutom tyckte jag att det behövdes en ny typ av ekonominyheter i Vasaregionen."

**VAASA INSIDERS** bevakning av näringslivet i Österbotten ser vid första anblicken ut som traditionella ekonominyheter. Stolpe framhåller dock att arbetsmetoderna och innehållet bryter mot traditionell medielogik.

"Vi vill tillföra något nytt i allt vi gör, något som för utvecklingen framåt. Vi vill inspirera. När du bläddrat igenom en traditionell tidning är du trött innan du kommit till slutet. Vårt mål är att våra läsare har fått mer energi efter att de läst vår tidning än de hade när de började läsa."

Han medger att journalistikens granskande uppdrag är viktigt, men tycker att medierna också borde bli bättre på att förklara komplicerade skeenden.

"Jag vill gå på djupet med svåra ekonomiska frågor, till exempel inflation, och förklara så att våra läsare kan dra egna slutsatser."

*Vaasa Insider* hör till de bolag som tidigare i år beviljades statens minoritetsstöd, som de-

las ut till nyhets- och materialproduktion på minoritetsspråk. Stolpe skriver själv på svenska och anlitar frilansare för material både på finska och svenska. Han ser det som en självklarhet att sajten är tvåspråkig.

"Vi vill vara inkluderande och dessutom klarar man sig inte på bara ett språk i näringslivet här i Österbotten."

Trots att han dagligen har tummen på näringslivets puls vill han inte förutspå hur hösten kommer att bli, vare sig för ekonomin i stort eller för *Vaasa Insider*.

"Alla planer som vi hade i våras var vi tvungna att kassera när coronakrisen slog till. Vi är tvungna att leva med kort framförhållning och lösa problem i den takt de uppstår. I fjol fördubblade vi omsättningen och det är vårt mål att fördubbla den i år igen."

Han sticker inte under stol med att det är tufft på mediemarknaden, men har inte ångrat sitt beslut att starta eget.

"Det har varit både roligare och svårare än jag hade tänkt mig. Vi arbetar dygnet runt för att få det att gå ihop, i natt sov jag fyra timmar, men det är okej så länge vi får göra det vi vill." ●

# Nyhetsmedier som lägereldar

**N**yheter för barn är inget nytt. När jag gick i hängselbyxor var SVT:s *Barnjournalen* och *Lilla Sportspiegel*n höjdpunkter i tv-tablån. Men utöver det här fanns något ännu viktigare: nyhetsjournalistik som en institution.

Hemma fanns två tidningar – *Jakobstads Tidning* och *Pohjalainen* – som skulle utforskas. Radion stod alltid på, speciellt hos äldre släktingar: saft och kakor avnjöts till nyheter med lång väderrapport. Eftersom det bara fanns en tv i huset följde man, i väntan på *MacGyver* eller *Knight Rider*, med nyhetssändningar tillsammans med föräldrarna.

## Vi konsumerar nyheter på var sitt håll, inte tillsammans.

Förstås tänkte jag inte då på nyhetsjournalistiken som en institution. Men den var ständigt närvarande.

Nej, allt var bättre förr, och att nyheter för barn funnits ett tag förminskar inte betydelsen av de satsningar som mediehusen nu gör. Men mediehusen kan inte förväntas lösa problemet på egen hand.

Vilket problem? Sjunkande upplagor? Tänker man så, reduceras nyheter för barn till ett försök att fånga in potentiella prenumeranter i tidig ålder. Barn blir en ny

kundgrupp när andra sviker.

Men om man ser nyhetsjournalistiken som en institution, och oroar sig för dess framtid, så förstår man också att sjunkande upplagor inte är början på ett problem, som rör endast mediehusen, utan snarare konsekvensen av en samhällsförändring.

**FINLÄNDARNAS FÖRTROENDE** för nyhetsmedier överlag har sjunkit stadigt de senaste åren. Förtroendet är nere i 56 procent, enligt Digital News Report från Reuters Institute. Ett kritiskt förhållningssätt är sunt. Men om misstroendet resulterar i att folk slutar vidga sin världsbild så drabbar det inte bara dem själva utan också kommande generationer som, via sina föräldrar, går miste om journalistik som ett naturligt inslag i vardagen.

Det är sant att det finns ett överflöd av nyhetsjournalistik, gratis tillgängligt på en rad olika plattformar. Men utbudet är splittrat, av varierande kvalitet och den lägereldseffekt som massmedierna hade förr finns inte. Vi konsumerar nyheter på var sitt håll, inte tillsammans. Vägledning behövs.

Undervisnings- och kulturministeriet har som mål att finländare ska få en "täckande, högklassig och systematisk medieföstran" från barndom till ålderdom. Det finns ingen heltäckande bild av hur skolorna genomför medieföstran men dess plats i läroplanen vittnar om att det är ett gemensamt ansvar att tända lägereldar, inte bara mediehusens.



**Dan Lolax** ●  
dan.lolax@kuntaliitto.fi  
Twitter: @danlolax  
Skribenten är redaktionschef på Kommuntorget

FÖRE DEADLINE

## Tidningarna fortsätter backa – bara HS och ÖT som ökar

**Ö**sterbottens Tidning var en få ljusglimtar när Media Audit Finland i början av september presenterade uppgifterna om fjol-årets upplagor. ÖT:s totalupplaga (både tryckta tidningar och digitala prenumerationer) hade vuxit med 1,2 procent och var den enda av de finlandssvenska tidningarna som inte minskat. ÖT:s digitala prenumerationer stod för 23 procent av den totala upplagan.

**Ann-Sofi Berger**, chefredaktör på ÖT, ser en fortsatt positiv utveckling för 2020.

"Överlag har branschen fått ett uppsving bland läsare under coronatiden, men vi ser att vi också har en mera långsiktig positiv trend", säger hon.

Johan Svenlin

### Svenskspråkiga tidningar och deras finskspråkiga konkurrenter 2019

Tidningen	Totalupplaga	Tidningen	Totalupplaga
Hufvudstadsbladet	29 965	Helsingin Sanomat	339 437
Västra Nyland	6 378	Länsi-Uusimaa	8 515
Åbo Underrättelser	5 552	Turun Sanomat	72 979
Vasabladet	15 538	Pohjalainen	15 815
Syd-Österbotten	5 311	Ilkka	37 226
Österbottens Tidning	11 538	Östnyland	5 527

Siffran uppger hur många betalade prenumerationer och lösnummer en tidning har i snitt per nummer. Totalupplagan inkluderar den tryckta upplagan och digitala prenumerationer.

## FOKUS

### Tiia Palmén matkusti Kuopioon raportoimaan kouluhyökkäyksen oikeudenkäynnistä

Nina Erho, teksti • Matias Honkamaa, kuva

**T**een täältä sisältöjä *Uutisaamuun*, tv-juttuja iltauutisiin, Uutiset Livejä ja istunnon live seurantaa verkkoon sekä muita verkkojuttuja”, kertoo MTV:n rikos- ja oikeustoimittaja **Tiia Palmén**.

Hän oli syyskuussa Kuopiossa lähes kaksi viikkoa seuraamassa lokakuun 2019 kouluhyökkäyksen oikeudenkäyntiä.

”Monesti haastatteluja saa vasta istuntopäivän jälkeen, ja jutulla *Seitsemän uutisiin* on kiire. Kun sekin on ulkona, takki on tyhjä. Sitten käyn syömässä tai vaikka kävelyllä.

Moni kysyy, miten pystyn kuuntelemaan kauheita rikostarinoita. Tietenkin sympatiani ovat uhrien puolella. Yli kymmenessä vuodessa olen oppinut myös, että tekojen taustalla on monenlaista, asiat eivät ole mustavalkoisia.

Tapauksista irtaudun puhumalla kollegojen kanssa, ja toki niihin turtuukin. Kuunneltuani raakuuksia monta päivää tarkistan välillä toimituksesta, missä muodossa julkaistaan.

Kuopion kouluhyökkäjä jäi henkiin ja kertoi teostaan oikeudessa. Uutisoinnissa on pohdittava hänen saamaansa julkisuutta ja sitä, ettei uhreja ja omaisia loukata.” ●

*Tiia Palmén haastattelee kouluhyökkäysjutun syyttäjää Ulla Oinosta 15. syyskuuta Pohjois-Savon käräjäoikeuden väistötilojen pihalla. Maakuntakeikkoja Palménilla on muutama vuodessa, oikeudenkäyntipäiviä useampi kuukaudessa. Freelancekuvaaja John Palmén kuvaa.*





**Ville Eloranta** ● Twitter: @ville\_eloranta  
Kirjoittaja on Helsingin Sanomien kielenhuollosta vastaava toimittaja ja suomen kielen lautakunnan jäsen.

## Tiekartta johtaa turhan usein umpikujaan

**K**aikki alkoi yksinkertaisesta kysymyksestä. ”Moi Aino-Kaisa. Osaisitko sanoa miten apteekkiuudistus etenee?” tiedusteli Compensate-ilmas-  
**Vartia** sosiaali- ja terveysministeri **Aino-Kaisa Pekoselta** Twitterissä.

Ja Pekonenhan osasi: ”Lääkehuoltoa kehitetään pitkäjänteisesti lääkehuollon tiekartan suuntaviivojen mukaan kohti rationaalisempaa lääkehoitoa. Tiekartan toimeenpanon rahoitus on linjattu kevään kehysriihessä ja työ lääkehuollon kehittämiseksi on jo käynnistynyt.”

Valtioneuvoston verkkosivuilla kerrotaan, että nykyhallituksen viestinnän arvoja ovat muun muassa avoimuus, selkeys ja vuorovaikutteisuus. No, oli Pekosella ainakin vuorovaikutteisuutta, kaiketi myös avoimuutta. Samalla moni kielenhuoltaja olisi päässyt kirkkaaseen johtoon kuvitteellisessa pelissä, joka tunnetaan nimellä hevonpaskabingo.

On eräänlaista kohtalon ivaa, että pari päivää aiemmin Kotimaisten kielten keskus oli julkaissut internetissä erityisasiantuntijansa **Matti Räsäsen** kriittisen kirjoituksen juuri tiekartasta, erityisesti hallintoki-  
lessä kummittelevasta käännöskukkasesta (*road map*), jonka uutuudenviehätyskin kaikkosi jo 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä.

”Kielikuvien käyttöä pitäisi harkita tarkoin viranomaismiestinnässä. Esimerkiksi selkokielen tarvitsijoille tiekartan ilmaisema kuvakieli ei avaudu”, Räsänen kirjoittaa. Lopuksi hän esittää toiveen: kun nyt ei ainkaan ”koronatietokarttaan” päädyttäisi.

Toive on helppo allekirjoittaa. Samalla joukko-  
viestimet saisivat herkeämättä pohtia, mitä jargonia ne omaksuvat. Tehtävään tarvitaan valppautta: esimerkiksi hallitusohjelmassa mainitaan tiekartta kuusitoista kertaa. Edellisen hallituksen lapselliset loikat, kuten tuottavuusloikka, tuntuvat sentään unohtuneen – toivon mukaan pysyvästi.

### TUTKITTUA

#### EU-vuosipäivinä lehdistö toistaa yksipuolista tarinaa

**K**un suomalainen lehdistö juhlistaa EU-vuosipäiviä, äänessä ovat pääasias-  
sa poliitikot.

Tämä käy ilmi tutkimuksesta, joka julkaistiin kesällä *Media & viestintä* -lehdessä. Tampereen yliopiston tutkijat analysoivat EU-vuosipäivien kunniaksi julkaistuja sanomalehtijuttuja vuosilta 1997–2019. Mukaan luettiin Rooman sopimuksen vuosipäivä sekä Suomen EU- ja EMU-jäsenyyden vuosipäivät.

Suomalainen media on perinteisesti ollut euro-optimistista. Myös vuosipäiväartikkeleissa toistettiin hyvin harmonista, särötöntä versiota EU:n tarinasta. Mitä kauemmas historiaan kirjoittajat kurottivat, sitä vähemmän he käsittelivät valtioiden tai ideologioiden välisiä ristiriitoja. EU:n syntytarina kerrottiin ikään kuin vaihtoehtoja toteutuneelle kehitykselle ei olisi ollut.

Euroopan yhdentymistä puoltava kertomus

ei ole horjunut edes viime vuosien kriiseissä. Palaset, jotka eivät sovi yhteiseen tarinaan, ohitetaan tutkimuksen mukaan lehdistön vuosipäiväartikkeleissa olankohautuksella.

Aineistossa Suomen oma EU-jäsenyys ei tosin esiintynyt yhtä ristiriidattomana kuin laajempi EU:n tarina. Jutuissa pidettiin esillä vuoden 1994 kansanäänestyksen aikaisia kiistoja sekä yhteisen valuutan ongelmia. Silti myönteinen näkökulma korostui: EU auttoi Suomea liittymään osaksi länsimaita ja vapautumaan kylmän sodan harmaudesta.

Tutkijoiden arvion mukaan Suomen EU-jäsenyyden varhaisvaiheen kiistat luultavasti katoavat vähitellen vuosipäiväjournalismista. Mitä kauemmas menneisyyteen 1990-luku ka-

toaa, sitä yksioikoisemmaksi tapahtumien kuvaus muuttuu.

Suomen yhteistä EU-tarinaa ovat enimmäkseen päässeet rakentamaan journalistit, asiantuntijat ja poliitikot. Dialogi laajemman yleisön kanssa on jäänyt vähäiseksi. Tutkijat peräänkuuluttavat moniäänisempää EU-journalismia.

**Juha Matias Lehtonen**



KUVA: LIISA TAKALA



**Johanna Tuuri**, 40, aloitti elokuussa Ylen yhteiskuntasuhdepäälikönä. Sitä ennen hän työskenteli pitkään MTV:ssä, viimeksi puoli vuotta Suomi-areenan vastaavana tuottajana. Muita toimenkuvia olivat muun muassa toimittaja ja uutistuottaja MTV Uutisissa. Ennen MTV:ta Tuuri työskenteli Ylessä.

## Johanna Tuuri siirtyi Maikkarilta rakentamaan Ylen yhteiskuntasuhdetta

### Mikä veti Maikkarista Yleen?

Eteen tuli kiinnostava oman alan työ, johon koin osaamiseni sopivan. Ehdin olla Maikkarilla neljätoista vuotta. Poikkeuksetta Suomi-areenan vastaavana tuottajana oli opettavainen, enkä varsinaisesti suunnitellut lähtöä.

### Miten perustelit Ylelle, että sinut pitää valita yhteiskuntasuhdepääliköksi?

Olen työskennellyt oikeustoimittajana sekä politiikan ja talouden toimittajana. Samoista tiedoista ja verkostoista on yhteiskuntasuhdepäälikönä hyötyä. Minulla on puheviestinnän koulutus, ja intohimoni on käydä keskusteluja oikeasta tiedosta, riippumattomasta mediasta ja sananvapaudesta. Tässä saan tehdä sitä työkseni.

### Yhteiskuntasuhdepäälikkö "rakentaa sidosryhmäverkostoja ja vastaa yhtiön mediapolitiikasta". Mitä siis teet käytännössä?

Käyn yhdessä Ylen johdon kanssa vuoropuhelua omistajan, päättäjien, järjestöjen, sääntelyviranomaisen ja kansalaisten kanssa. Yleen ja media-alaan kohdistuu paljon mielenkiintoa ja uudistamispainetta, joten toivon, että voimme jatkossa olla alan keskusteluissa entistä enemmän läsnä.

### Miten tenttaajaminäsi käyttäytyy johdon palaverissa?

Ihan hyvin. Olen nyt eri roolissa kuin toimittajana, mutta tiedonhankinta kysellen ja kuunnellen on avainasemassa myös tässä työssä.

### Tehtäväsi on myös analysoida Ylen toimintaympäristöä. Miten korona on muuttanut sitä?

Uutisten kulutus on pysynyt korkealla, kun ihmiset janoavat poikkeusaikana tietoa. Oikean tiedon merkitys on kasvanut, ja uutismedian rooli on sitä myöden vahvistunut.

### Millaiseen Yleen olet mielestäsi tullut?

Ylen strategia on juuri uudistettu, ja yhteiskuntasuhdepäälikön paikkakin on uusi. Tuntuu hyvältä olla rakentamassa uutta. Uuden strategiansa mukaan Yle pyrkii lisäämään ymmärrystä maailmasta ja vahvistamaan suomalaista yhteiskuntaa.

### Kaupallisten mediayhtiöiden Medialiitto toivoo lakimuutosta, joka vähentäisi Ylen kirjoitettujen verkkoartikkelien määrää. Mitä mieltä olet keskustelusta?

Ylen lausunnossa asiasta todetaan, että tekstimuotoiset sisällöt ovat tärkeä osa julkisen palvelun toteutusta. Mikäli lakiluonnokseen tehtäisiin tiukennuksia, se estäisi tarjoamasta palvelua tasa-arvoisesti koko yleisölle ja median moninaisuus kaventuisi.

### Mitä Ylen sisältöjä kulutat?

Uutisvahtia ja podcasteja, kuten *Jaa, ei, tyhjiä, poissa* ja *Takaisin Pasilaan*. Televisiota katson eniten uutisia ja ajankohtaisohjelmia. Radiokanavista kuuntelen YleX:ää, Yle Radio Suomea ja Yle Vegaa. Lasten kanssa pelaan *Pikku Kakkosen* sovelluksia.

Nina Erho



## Sähkömies dosentin virassa

Oli vuosi 2001 ja olin kesätoimittajana Ylen *Aamu-tv:n* uutisissa. Ainoastaan vankkumaton usko omiin kykyihin ylitti nuoruuden innon. Lähdin jokaiseen kello 3.30 alkavaan työvuoroon Pulitzerin-kuvat silmissä tekemään journalismin historiaa.

Itämeren tila puhutti paljon tuona kesänä. Merentutkimusala Aranda oli juuri palannut satamaan seurantamatkalta. Sain uutispääliköltä tehtäväksi hankkia joltakin suomalaiselta tutkijalta kommentin Itämeren tilasta kello kuuden uutislähetyskseen.

On ehkä vaikea uskoa, mutta internet ei vielä tuolloin ollut samanlainen ehtymätön tietolähde kuin nykyisin. Löysin kuitenkin netistä tutkijan ja selvitin kotinumeron numerotiedustelusta. Kun kello tuli viisi, uskalsin soittaa.

Nauhoitin haastattelun, kyselin Itämeren tilasta, sinilevästä ja fosforikuormasta ummet lammet. Mikä on merenpohjan happiolosuhteiden laita? Miten rehevöitymistä voitaisiin tehokkaimmin estää? Sen sijaan, että olisin kuunnellut haastateltavan vastauksia, lienen ollut omien nerokkaiden kysymysten lumoissa. En ainakaan muista huomanneeni, että vastauksissa olisi ollut mitään kummallista.

Lopuksi halusin tarkastaa haastateltavan titelin: oliko se dosentti, professori, tutkija vai mikä? Sähkömies, kuului vastaus. "Ettekö ole Itämeren tutkija", kysyin. Haastateltava kiisti olevansa, mutta myönsi, että nimi on sama.

Miksi hän sitten oli vastannut haastatteluun? "Luulin, että tämä on joku Gallup."

Tästä opin varmistamaan haastateltavan henkilöllisyyden ennen haastattelun tekemistä. Jutua en aamun uutislähetyskseen saanut.

Anna Gustafsson

Kirjoittaja on freelancetoimittaja.



MITÄ SINULLE ON SATTUNUT JA TAPAHTUNUT? LÄHETÄ TARINASI OSITTEESEEN JOURNALISTI@JOURNALISTI.LIITTO.FI



## KEVÄT SYYSKUUSSA – JOURNALISTILIITON VALTUUSTO KOKOONTUU KORONAN SIIRTÄMÄÄN KOKOUKSEENSA

Nina Erho, teksti • Satu Kajosmäki, kuva

**J**ournalistiliiton valtuuston jäsen **Harri Mertaniemi** matkustaa Keuruulta Helsinkiin liiton kevätvaltuustoon, joka järjestetään 28.–29. syyskuuta. Kokous siirtyi toukokuulta syksyyn koronavirusepidemian takia.

"Totta kai mietin paikalle tuloa ja koronatilanteen kehittymistä, kun täällä ei ole raportoitu tapauksia. Mutta ei sekään innostanut, että istuisin näin pitkän kokouksen luurit päässä ruutua tuijotellen", Mertaniemi sanoo.

Valtuutetut voivat valita, osallistuvatko kokoukseen paikan päällä tai etänä.

Sen mahdollistaa eduskunnan keväällä hyväksymä poikkeuslaki, jonka mukaan yhdistykset voivat pitää sääntömääräiset kokouksensa etäyhteydellä syyskuun loppuun saakka.

Normaalisti valtuustoon ei voi liiton sääntöjen mukaan osallistua etäyhteydellä. Liiton hallitus pohtii sääntöjen muuttamista siten, että etäosallistuminen olisi mahdollista jatkossakin. Näin val-

tuuston kokoukset voitaisiin mahdollisissa tulevaisuissa poikkeustilanteissa pitää aikataulussaan.

Liiton hallitus on käynnistänyt sääntömuutoksesta jäsenyhdistyksiin lausuntokierroksen, jonka jälkeen se tekee asiasta esityksen. Sääntömuutoksesta päättää valtuusto.

Oikeusministeriö valmistelee poikkeuslain jatktoa ensi kesään saakka.

**SYYSKUUN VALTUUSTOSSA** käsitellään normaalin kevätkokouksen asiat, kuten edellisen vuoden vuosikertomus ja tilinpäätös, sekä käydään tulevan vuoden toiminnan ja talouden evästyskeskustelu.

Aloitteita on käsiteltävänä kaksi. Turun Journalistiyhdistys esittää, että liitto vaikuttaisi lomautus- ja työttömyysturvalainsäädäntöön niin, että turvaa saisi jatkossa työaikamuodosta riippumatta.

Taustalla ovat koronakevään lomautukset, joiden aikana epätyypillisten työaikojen tekijöiden turva on jäänyt vajaaksi.

Freelanceyhdistykset FAO ja SFJ esittävät, että

liitto selvittäisi freelancereiden mahdollisuutta olla sairauden takia pois töistä, freelancereiden sairausajan korvauksia ja sitä, voisiko liitto tarjota freelancereille työterveyspakettia.

Valtuustossa vierailee vuodenvaihteessa Julkisen sanan neuvoston puheenjohtajaksi valittu **Eero Hyvönen**.

**VALTUUSTON ETÄOSALLISTUJAT** kutsutaan kokoukseen Teams-sovelluksella, ja kokoussaliin rakennetaan kaksisuuntaisen kommunikoinnin mahdollistava tekniikka. Paikalla olijat käyttävät kasvusuojaa.

Ennakkotietojen mukaan paikalle tulee noin 40 ja etäyhteydellä osallistuu noin 30 valtuutettua.

Harri Mertaniemi tulee Helsinkiin autolla aina, kun liiton kokousten ja junien aikataulut eivät kohtaa.

"Kun työskentelee viiden hengen toimituksessa ja pyörii työkseen pienellä alueella, liiton kollegojen tapaamisella ja ajatustenvaihdolla on iso merkitys." •



## TYÖEHTOSOPIMUS PÄTEE MYÖS ETÄTYÖSSÄ

**K**oronakeväänä 2020 suomalaisten journalistien työ siirtyi keittiöihin, parvekkeille ja olohuoneiden nurkkiin. Toimitukset tyhjenivät pikavauhtia ja lehtiä alettiin suunnitella, tehdä ja viimeistellä etänä.

Etätyö ei ole uusi ilmiö toimitustyössä, mutta muutos on vaatinut uudenlaisten työtapojen omaksumista erityisesti uutismediassa.

Tekniset ratkaisut otettiin pääosin sujuvasti käyttöön. Suurimmat haasteet ovat kenties olleet esimiestyössä. Yleisölle muutos ei kuitenkaan ole juuri näkynyt.

Etänä tehtävä työ ei muuta työn tekemisen olennaisia ehtoja. Etätyö ei ole pakko vaan sopimisen varainen asia. Työntekijä tekee edelleen työtä sopimuksen perusteella työnantajan johdon ja valvonnan alaisena vastiketta vastaan (*Työsopimuslaki 1:1§*). Perusasiat, kuten palkka, määräytyvät edelleen lakien, työsopimuksen ja työehtosopimuksen perusteella. Joihinkin asioihin kannattaa silti kiinnittää erityistä huomiota.

**TYÖNTEKIJÄN SELKÄRANKA** voi kirjaimellisesti joutaa liikaa, jos keittiön pöydän ääressä oleva tuoli ei täytä työergonomian vaatimuksia. Moni tarvitsee myös sosiaalisia kontakteja, eikä ruudulla keran viikossa näkyvä pää korvaa kohtaamisia kahviautomaatilla.

Kotona palkkatyöhön keskittymistä voivat häiritä esimerkiksi odottamassa olevat pyykit, tiskit ja lapset. Toisaalta työn ja perheen yhteensovittaminen on monen mielestä ollut aiempaa helpompaa työmatkoihin tai muuhun säätämiseen käytetyn ajan jäätyä pois.

Työturvallisuuslakia sovelletaan myös etätyössä.

Työnantajan on arvioitava työn kuormitustekijät ja otettava huomioon niin psykososiaaliset kuin fyysisetkin riskit myös silloin, kun työtä tehdään muualla kuin toimituksessa.

Työtapaturmavakuutus ei välttämättä korvaa kotona kahvinhakumatalla sattunutta kompastumista maton reunaan, vaikka toimituksessa sama olisi työtapaturma. Työnantaja voi kuitenkin järjestää työntekijöilleen myös etätyöhön sopivan vakuutusturvan.

**TYÖNANTAJA HUOLEHTII TYÖVÄLINEISTÄ** etätyössäkin. Jos etätyöstä aiheutuu kuluja, työntekijä voi hakea verotuksessaan esimerkiksi työhuonevähennystä. Tulonhankkimiskuluina voi vähentää erilaisia työhön liittyviä menoja. Vähennyksiin kannattaa kiinnittää huomiota viimeistään ensi vuonna esitettävää veroilmoitusta tarkistettaessa.

Vielä parempi olisi selvittää verovähennysten yksityiskohdat itselleen jo nyt. Verottaja tarjoaa täsmälliset ohjeet verkkosivuillaan Vero.fi.

Työntekijän vaikutusmahdollisuudet omaan työhönsä ja työaikaansa tukevat työssä jaksamista. Kun kukaan ei tarkkaile työn parissa vietettyä aikaa, on joskus vaarana uppoutua työhön liiaksikin. Esimiesten vastuulla on kuitenkin huolehtia siitä, että työntekijä pystyy suoriutumaan työstään, eikä kukaan kuormitu liikaa. Työaikaa säännellään myös etätyössä.

Journalistinen työ vaatii itsenäisyyttä ja vastuullista otetta tekijältään. Työnantajan on osattava sekä luottaa että ohjata. Etätyöhön siirtyminen lienee onnistunut parhaiten juuri siellä, missä näitä taitoja on harjoitettu toimitusympäristössäkin. ●



## Korona-ajan paikallinen sopimus

**K**oronan takia lisääntyneet uutislähettykset ja peruutuneet tuotannot aiheuttivat työvuorolistoihin lukuisia muutoksia. Yhtiö halusi neuvotella Ylen ohjelmatyöntekijöiden kanssa paikallisen sopimuksen poikkeusolojen ajaksi.

Sovimme työehtosopimuksen mukaisesti paikallisesti työvuoromuutoksista ja niiden korvauksista. Ilman työntekijän suostumusta tehtävien työvuoromuutosten määrä tuplattiin, ja osa muutoksista saattoi kohdistua myös vapaapäiviin.

Koska isoja tuotantoja oli poikkeusolojen vuoksi peruttu, työntekijät purkivat vapaa- ja lomasaldojaan. Yhtiön johto kehitti nopeasti korvaavaa ohjelmaa peruuntuneiden tilalle. Sopimukseen on kirjattu ulkopuolisen työvoiman käyttöä koskeva ehto, joten korvaavat tuotannot toteutettiin pääosin omalla työvoimalla ja lomautuksilta säästettiin.

Sopimusluonnosta käytiin läpi neuvottelujen aikana luottamushenkilökollegion kanssa miettien, miten pitkälle jäsenistö on valmis taipumaan ja jaksamaan poikkeusoloissa.

Seurasin huolestuneena hyvin läheltä muutosten tuomaa lisäpainetta. Työntekijät ovat kuitenkin Ylessä erittäin sitoutuneita työhönsä ja ymmärsivät, että kaikkien panosta tarvitaan, joten joustoa riitti. Toivomme, että työnantaja arvostaa työntekijöidensä joustoa.

**Anu Kähkönen**

*Kirjoittaja on Ylen ohjelmatyöntekijöiden pääluottamushenkilö.*

**Tytti Oras** ● Kirjoittaja on Journalistiliiton juristi.

## Kutsumuksena toimittajan työ

TOIMITTAJA ANJA MANNINEN  
27.5.1954 TYRNÄVÄ – 12.6.2020 OULU

Toimittaja **Anja Manninen** kuoli sairauskohtaukseen 66-vuotiaana kotonaan Oulussa.

Anjan äkillinen lähtö oli suuri järkytys entisille työkavereille. Hän teki poikkeuksellisen pitkän, yli 40 vuotta kestäneen uran saman toimittajan palveluksessa.

Toimittajan työ oli Anjalle kutsumus. Hän oli ammattitaitoinen, tunnollinen ja tinkimätön lehdentekijä. Mitä kovempi paikka Anjalla oli työvuorossa, sitä innostuneempi hän oli. Kulttuurista hän puolusti kuin elämäntehtäväänsä.

Monille Suomenmaan nykyisille toimittajille Anja opetti ensiaskeleita toimittajan työhön. Hän ei päästänyt ketään helpolla – ei työkavereita eikä esimiehiä. Hän uskalsi olla eri mieltä, mutta aina



perustellusti.

Pitkä työrupeama päättyi eläkejuhliin 2018, mutta sen jälkeenkin Anja kävi kiireapulaisena päivystysvuoroissa.

Anjan sydämen maisema oli Tyrnävän lakeus. Lakeudella näkee suoraan. Metsät eivät ole edessä haittoina. Tämä näkyi hänen luonteessaankin. Siinä oli vilpittömyyttä, rehellisyyttä ja avoimesti puhumisen taitoa.

Me Anjan työkaverit muistamme lämmöllä yhteisiä hetkiä.

**Juha Määttä**

*Kirjoittaja on Suomenmaan päätoimittaja.*

## Pystykorva ei enää haukahtelee

TOIMITTAJA VEIKKO HUTTUNEN  
31.10.1954 VIEREMÄ – HEINÄKUU 2020  
IISALMI

*Iisalmen Sanomien* pitkäaikainen toimittaja **Veikko Huttunen** on kuollut. Hän olisi täyttänyt loka-kuussa 66 vuotta.

Huttunen oli kotoisin Vieremältä ja työskenteli uutistoimittajana *Iisalmen Sanomissa* hieman yli 30 vuotta. Eläkkeelle hän jäi syksyllä 2018.

Huttunen pakinoi 1990-luvulla *Pystykorva*-nimellä. Pakinoidensa aiheet hän löysi läheltä, yleensä yläsavolaisesta elämästä. Olipa se sitten politiikkaa tai vaikkapa urheilua, hersyvin sanankääntein ”Veke” vei pakinaa eteenpäin.

Huttunen oli taitava sanan viejä ja kirjoittaja. Hän sai lukijat temputumaan mukaansa aiheeseen kuin aiheeseen. Oikeastaan mikään aihealue ei ollut hänelle vieras – urheilutoimittajanakin hän toimi



vuoden verran.

Huttunen oli myös palkittu toimittaja. Hänet palkittiin arvostetulla Sanomalehtien Liiton palkinnolla, kun hän voitti vuoden 2006 Paras juttu -kilpailun lehtijuttujen päivittäisarjan. Savo-Kainuun Journalistiyhdistys antoi vuonna 2015 Huttuselle kunniamaininnan jutusta *Tontti tyhjää täynnä*.

Huttusta jäivät lähiomaisista kaipaamaan avopuoliso, aikuinen tytär ja sisar sekä suuri joukko entisiä työkavereita.

**Arto Myöhänen**

*Kirjoittaja on Veikon työ- ja kalakaveri.*



## Kiinnostaako Saariselkä tai Vierumäki? Hae virkistysstipendiä!

Journalistiliiton jäsenten virkistysstipendit lomiin Saariselällä ja Vierumäellä ovat jaossa. Hakuaika päättyy **9.10.2020 klo 16.00**.

Virkistysstipendi oikeuttaa viikon maksuttomaan oleskeluun Saariselän Tunturimajalla (enintään 30 kpl) tai Vierumäen lomatalossa (enintään 5 kpl) sesongin ulkopuolisina viikkoina.

Tiedustelut: Annamari Schildt, puh. 044 500 0013.  
**journalistiliitto.fi/jasenpalvelut/virkistys-ja-apu/**

Rekreatiivisstipendier

Ansökningsstiden går ut **9.10.2020 kl. 16.00**.

Läs **journalistiliitto.fi/se**



## Vierumäen lomaviikot haettavana

Journalistiliiton lomahuoneistot Vierumäellä ovat nyt varattavissa joulutoukokuulle.

Vierumäen lomahuoneistojen talven ja kevään viikkoja voi nyt varata **18.12.2020–21.5.2021**. Vaihtopäivä on perjantai. Hakea voi vain kokonaisia viikkoja.

Hakuaika päättyy maanantaina **12.10.2020 klo 16**. Haku tapahtuu verkkolomakkeella osoitteessa **journalistiliitto.fi/jasenpalvelut/liiton-lomapaikat/vierumaki/vierumaen-hakulomake/**

Hinnat:

615 €/vko ajalla 18.12.2020–16.4.2021

480 €/vko ajalle 16.4.–21.5.2021

Varausmaksu on 150 euroa.

Lisätietoa Vierumäen lomatalosta löytyy **journalistiliitto.fi**



Suomen Journalistiliitto  
Finlands Journalistförbund

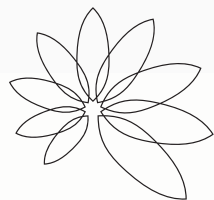
# TOIMITTAJA-STIPENDIT

Helsingin Sanomien Säätiön stipendit keskivaiheella uraansa oleville toimittajille ovat haettavissa.

Stipendit myönnetään jatko-opintoihin Britanniassa, Saksassa, Tanskassa, Venäjällä ja Yhdysvalloissa lukuvuodeksi 2021–2022.

Stipendiä haetaan sähköisellä hakulomakkeella osoitteessa: [hssaatio.apurahat.net/hssaatio](https://hssaatio.apurahat.net/hssaatio)  
Hakuaika päättyy 4.10.2020.

[www.hssaatio.fi](https://www.hssaatio.fi)  
[www.stipendiblogi.fi](https://www.stipendiblogi.fi)



HELSINGIN  
SANOMAIN  
SÄÄTIÖ

*Helsingin Sanomien Säätiö on yksityinen, yleishyödyllinen säätiö. Sen tehtävänä on suomalaisen median ja laatujournalismin tulevaisuuden turvaaminen ja sananvapauden tukeminen. Säätiö jakaa apurahoja viestintäalan tutkimukseen ja koulutukseen sekä alan kilpailuihin. Helsingin Sanomien Säätiö ylläpitää Päivälehdien arkistoa ja Päivälehdien museota.*



## KOULUTUKSET

### Uudet sukupolvet ja median tulevaisuus

Avoimessa yleisötilaisuudessa Z-sukupolven asiantuntija ja A-lehtien nuorten medioiden johtaja **Anni Lintula** alustaa aiheesta Sukupolvi Z ja median tulevaisuus. Puheenvuorossa sukellaan siihen, millaisia mediasisältöjä nuoret kuluttavat ja miten journalismi ja tarinankerronta muuttuvat nuorten mukana. Tämän jälkeen on paneelikeskustelu, jossa median tulevaisuutta ruotivat Lintulan lisäksi toimittaja, aktivisti **Maryan Abdulkarim** sekä **MustReadin** päätoimittaja **Anne Moilanen**. Paneelin vetää iltapäivälehtien ja mediakentän muutoksesta väitellyt toimittaja **Pasi Kivioja**.

**Aika:** Ma 19.10.2020

**Paikka:** Helsingin keskustakirjasto Oodi, Majjansali, 1. kerros

**Ilmoittautumiset:** Tilaisuuteen on vapaa pääsy

**Järjestäjä:** HSJ

## KOKOUKSET

### RTTL:n syysedustajakokous

Radio- ja televisiotoimittajien liiton syysedustajakokouksessa käsitellään sääntömääräiset asiat, valitaan liitolle puheenjohtajisto sekä muut hallituksen jäsenet ja varajäsenet kaksivuotiskaudelle 2021–2022. Jäsenyhdistykset ovat valinneet edustajansa 2020 vuosikokouksissaan.

**Aika:** Ke 18.11.2020 klo 17.00

**Paikka:** Pasilan Vanhat Veturitallit, Veturitallinkuja 34, Helsinki

**Järjestäjä:** RTTL

## SUOMEN JOURNALISTILIITTO

PUHELINVAIHDE / TELEFONVÄXEL  
(09) 6122 330

KÄYNTIOSOITE / BESÖKADRESS  
Säästöpankinranta 2, 7.krs.  
00530 Helsinki  
Sparbankskajen 2, 7. vån.  
00530 Helsingfors

POSTIOSOITE / POSTADRESS  
Siltasaarenskatu 16, 00530  
Helsinki  
Broholmmsgatan 16, 00530  
Helsingfors  
PL 252, 00531 Helsinki /  
Box 252, 00531 Helsingfors

SÄHKÖPOSTIT / E-POST  
[info@journalistiliitto.fi](mailto:info@journalistiliitto.fi)  
[jasenasiat@journalistiliitto.fi](mailto:jasenasiat@journalistiliitto.fi)  
[etunimi.sukunimi@journalistiliitto.fi](mailto:etunimi.sukunimi@journalistiliitto.fi)  
[fornamn.efternamn@journalistiliitto.fi](mailto:fornamn.efternamn@journalistiliitto.fi)

VERKKOSIVUT / WEBBSIDOR  
[journalistiliitto.fi](https://journalistiliitto.fi)  
[journalistforbundet.fi](https://journalistforbundet.fi)

FINKA / A-KASSA  
[finka.fi](https://finka.fi), (09) 8689 400



Suomen Journalistiliitto  
Finlands Journalistförbund

### A.R. Winterin Muistosäätiön apurahat 2020 opintomatkoihin

Säätiö jakaa yhteensä enintään 3400 euroa apurahoina ulkomaille tehtävää opintomatkaa varten enintään neljälle suomen- tai ruotsinkieliselle toimittajalle. Hakemukset pyydetään lähettämään **23.10.2020** mennessä. Hakemukseen tulee liittää selvitys matkasuunnitelmasta ja apurahan hakijan aikaisemmasta toiminnasta.

#### A.R. Winterin Muistosäätiö, hallitus

c/o Niilo Järkäs

Pispalan valtatie 96 A

33270 TAMPERE

tai sähköpostitse otsikolla: "APURAHA / A.R. Winterin Muistosäätiö", osoitteeseen [niilo.jarakas@gmail.com](mailto:niilo.jarakas@gmail.com)



Tarja Sinervo, 59

- Toimittaja, viestintäkonsultti ja yrittäjä.
- Työskennellyt muun muassa tuottajana ja toimituspäällikkönä A-lehtien asiakasviestintään keskittyneessä Dialogissa, copywriterina mainostoyritys SEKissä sekä tiedottajana Kirjapajalla.
- Perusti Mediatassu ja Tarinatassu -yritykset 2017. Mediatassu tekee sisällöntuotantoa ja viestintää, Tarinatassusta voi tilata esimerkiksi onnittelutekstejä.

Tarja Sinervo viihtyy vapaana toimittajana. "Tilaukseni tulevat pääosin isoista lehtitaloista. Saan säädellä omaa tekemisen tahtiani ja keskittyä olennaiseen – kirjoittamiseen."



# Närpiö lumosi toimittaja Tarja Sinervon jopa etänä

## Freelancetoimittaja Janne Oran valinta

"*Telma*-lehti esittelee työelämää kiinnostavista ja uusista näkökulmista sekä asian-  
tuntevasti että ihmisläheisesti. Toimittaja **Tarja Sinervon** artikkeli *Närpiössä töitä riittää kaikille* (2/2020) on tästä hyvä esimerkki. Artikkelissaan Sinervo kuvaa myönteistä työelämän ilmiötä ruotsinkieliseltä tomaattirannikolta. Yrittäjähenkisessä Närpiössä kymmeniä eri kansallisuksia edustavat maahanmuuttajat on aidosti onnistuttu ottamaan osaksi paikallista yhteisöä mukaan lukien tienoon työelämä ja -markkinat. Artikkelin mukaan Närpiössä ketään ei jätetä pulaan ja maahanmuuttajat kokevat, että uudessa kotimaassa ja -kunnassa on hyvä elää, tasa-arvoisesti. On tärkeää päästä lukemaan myös myönteisistä maahanmuuton ilmiöistä ja seurauksista."

*Tällä palstalla Journalisti pyytää ilmiantamaan loistavia alan tuotoksia. Viestiä vie seuraavaksi eteenpäin se, jonka työ esitellään palstalla.*

Nina Erho, teksti ● Eeva Anundi, kuva

Olin sopinut meneväni Närpiöön haastattelemaan paikallisten yritysten väkeä 12. maaliskuuta, ja kuvaajakin oli tulossa. Edellisenä päivänä suurin yrityksistä ilmoitti, ettei voi koronan vuoksi päästää kasvihuoneilleen ulkopuolisia. Kaikki oli siis ihan levällään", sanoo työelämäaiheiseen *Telma*-lehteen säännöllisesti kirjoittava keravalainen toimittaja ja viestintäyrittäjä **Tarja Sinervo**.

Sinervon juttu *Närpiössä töitä riittää kaikille* julkaistiin *Telmassa* 2/2020. Jutun tilasi häneltä asiakaslehtitalo Otavamedia OMA, joka toteuttaa Työturvallisuuskeskuksen ja Työsuojelurahaston julkaiseman lehden. Numeron tema oli yhdenvertaisuus työelämässä.

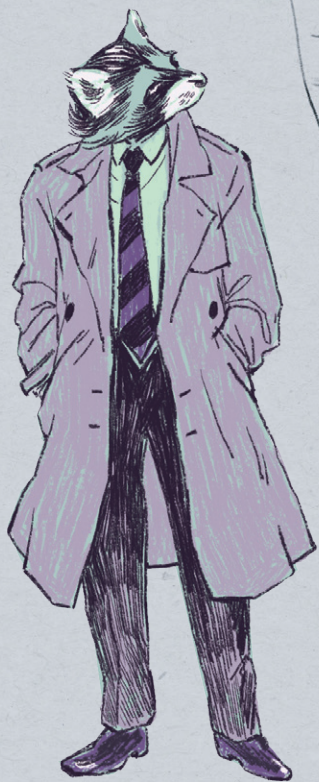
"Onneksi haastateltaviin kuului Pohjanmaan tuottajajärjestön puutarha-asiamies **Johanna Smith**, joka on myös tomaatinviljelijä. Hänestä sain uuden yrittäjähaastateltavan. Smith vinkkasi minulle myös metalliyritys Oy Närko Ab:n, kun erästä toistakaan juttuun suunniteltua yritystä ei saatu mukaan. Saan *Telman* juttujen haastateltavat Otavamediasta yleensä osana briiffiä."

Sinervon juttu käsittelee närpiöläisten yritysten yhteishenkeä ja sitä, miten niille on löytynyt tarpeellista ja sopivaa työvoimaa maahanmuuttajista.

"Lopulta tein kaikki jutun haastattelut puhelimitse. Se oli toki kätevää, kun Närpiöön olisi ollut meiltä lähes 400 kilometriä. Toisaalta harmitti, että en päässyt näkemään haastateltavien eleitä, ilmeitä ja olemusta. Etenkin haastatteleminen maahanmuuttajille kasvokkain kohtaaminen olisi ollut paljon vähemmän jännittävää kuin puhelimes-  
sa suomeksi tai ruotsiksi kyselevä toimittaja.

Minulla on tapana tehdä juttuihini luvattoman perusteelliset taustatyöt, ja mitä enemmän aiheesta opin, sitä enemmän siitä innostun. Nytkin tutkin tarkkaan Närpiön historiaa ja tomaatinviljelyn saloja ja katselin Närpiön ilmakuvia Googlesta. Kaupunki vaikutti tosi sympaattiselta, ja sama vaikutelma välittyi haastateltavista.

Juttuun oli aluksi suunniteltu seitsemän haastateltavaa, mikä on 7000 merkkiin paljon. Lopulta sain keskittyä työllistyneisiin maahanmuuttajiin ja heidän rekrytoijiinsa. Haastattelujen nyrhminen määrämittaan oli työlästä, mutta ainahan se kirkastaa juttua. Parasta jutunteossa oli tutustua ihmisiin ja Närpiön maailmaan. Mietin edelleen, että siellä olisi kiva asua." ●



Käsiraudat  
eivät sulje  
suuta.